ION TOPOLOG – PAUL ANTIM

LOVITURI DIN UMBRĂ

38

ION TOPOLOG — PAUL ANTIM

LOVITURI DIN UMBRĂ

LOVITURI DIN UMBRĂ

LOVITURI DIN UMBRĂ

LOVITURI DIN UMBRĂ

LOVITURI DIN UMBRĂ

LOVITURI DIN UMBRĂ

II

EDITURA TINERETULUI

Coperta: DUMITRU IONESCU

Licibis cunoștea drumul acesta pe care apucase. Mai de mult, tatăl său, Molaz, îl luase cu căruța plină cu cojoace și cojoacele făurite cu migală în casă, în cusături la care buna lui mamă, Disbe, era neîntrecută, ca să le vîndă burilor pe bani din argint și chiar din aur, oboli și mai ales drahme cu vulturul de mare pe o parte și cei doi dioscuri pe cealaltă. Cînd cumpărătorii nu aveau bani, schimbau lucrurile pe țesături venite de peste mare sau pe mirodenii venite tot de-acolo. Pe lîngă cojoace albite cu trînt mai aveau cu ei și curele durabile, cu cătărămi forjate, bătute în ținte, chimire argintate, mînere de bronz, teci pentru cuțit și pentru sabia încovoiată, căciuli din miel sur sau negru ca smoala și vase din corn de bour pe care erau încrustate cu fierul roșu, ascuțit, bucle și figuri de animale de prin partea locului. Erau atunci vremuri de pace și-abia de mai ține minte, că făcuseră drum lung, înconjurînd munții, că de patruzeci și două de ori apusese și răsărise soarele cînd ei s-au întors acasă și i-au adus Nevinei țesătura aceea moale ca blana căprioarei și albastră ca marea cea mare. Părea însăși zeița Bendis cu pletele aurii și chipul alb ca floarea cea înaltă din fața casei lor. Atunci a văzut-o Tiagar. Venise de departe el, de peste Danubius, unde umblase să

cunoască obiceiurile romanilor din Moesia de Jos, cînd încă romanii nu stăpîneau și dincoace de fluviul care mai bine-i îneca smulgînd podul din capetele de piatră. În ziua aceea, la întrecerea cu armele, nimeni nu l-a depășit pe Tiagar în mînuirea paloșului, dar mai ales a cuțitului. Satul tot era strîns acolo și Tiagar a cunoscut triumful. Nevina l-a sărutat pe obraz, iar el i-a jurat în genunchi credință de bărbat. Fixară nunta pentru vremea cînd vinul înțeapă limba și tulbură greu mintea. Dar toate se întoarseră pe dos. Regele și-a chemat oamenii în slujbă, Tiagar era cunoscut lui Decebal și l-a trimis cu misiune pe unde el fusese mai-nainte. Așa că toate s-au amînat pentru vremuri de pace, după ce romanii vor fi înghițiți de munții noștri din care încă nimeni nu ne-a scos vreodată. Toate s-au amînat, chiar și trimiterea sa la marele Zamolxe fusese amînată, dar asta datorită venirii la timp a lui Tiagar. „Decît în sulițe, mai bine arcaș fără pereche, spusese Tiagar regelui, și murmurase marele preot că nu trebuie mîniați zeii, dar Tiagar strigase cumplit : „Romanii !“ și asta îi cutremurase pe toți, și Decebal știa prea bine că nu pe zeii cei buni i-a văzut altădată luptînd, ci pe vitejii săi, pe șoimii munților. Și Tiagar îi dase arcul și faretra cu săgeți, și-n aceeași clipă săgeata doborî din depărtări o pasăre ce la romani ca Nisus se numește. Apoi Tiagar însuși alergă la șaizeci de pași, întinse brațul stîng și răşchiră degetele și-abia se așezase, că rînd pe rînd el i-a trecut printre degete

săgeţile cele mici fără să-l atingă. Şi-atunci l-a întrebat regele :

— Cînd ai deprins meşteşugul, tinere Licibis ?

— De mic copil, mărite, de cînd tatăl meu mi-a spus povestea vînătorului din munţii noştri care a primit harul de la zeiţa Bendis. De-atunci nu mi-am părăsit arcul şi săgeţile să mă dau lenei şi să-mi pierd dorul ce însăşi zeiţa Bendis mi-l dete şi mie.

— Să-ţi fie braţele binecuvîntate, noi toate le-ncercăm, duşmanul e numeros şi puternic şi mai cu seamă Traian ce nu-i un desfrînat şi-un nestatornic, ci un general puternic şi iscusit. Du-te cu Tiagar şi-aduceţi mîntuire ţării.

Şi-acum, iată-l singur pe drumul ăsta alb, vîrît sub poalele copacilor. Cu Tiagar avea alt curaj, nu că s-ar teme de noapte şi de fiarele codrului, dar şi romanii au iscoade peste tot. De aceea păşeşte ferit în umbră, iute, pe marginea drumeagului, pipăindu-şi mereu arcul şi săgeţile, ghioaga şi praştia. Merse aşa toată noaptea, fără să întîlnească nimic. Avea de gînd să ţină drumul înainte pînă cînd intră cu totul în munţi. Acolo, la cetăţuia Vidriva, va trece curmeziş munţii şi va coborî în Valea Rotolului, apoi pe cea a Altului, pînă ce va da de romani, dacă aceştia vor fi înaintat. Toată noaptea călcase bine şi-acum, cînd se lumina de ziuă încă zorea spre a ajunge pe culmea din faţă, de unde trebuie să se vadă devale drumurile ca-n palmă.

Se lăsaseră zorii limpezi și din pămînt și frunze se înălțau miresme aburinde. La jumătatea culmii săgetă un cocoș de mesteacăn, îl agăță la brîu și zori spre vîrful împădurit. Sus de tot, se cățără ca dihorul în cel mai înalt brad și pe la jumătate îndoi crengile din față, făcîndu-și-le pat. Departe, jos, pe drumul cel larg, vedea curgînd mereu un puhoi pestriț : Romanii! „Merg parcă sub platoșe strălucitoare, și orice-aș da în ei sare în lături, bați ca-n stîncă. Acolo, între ei va pătrunde Tiagar, iar eu voi face același lucru mai tîrziu." Coborî, ațîță foc, fripse degrabă cocoșul, îl mîncă cu un gol în inimă, bău apă multă și se dădu odihnei. Dormi neliniștit, murmurînd mereu. Se făcea că zeii îl ceartă că n-a voit să meargă la ei. Însuși Zamolxe îl numise tînăr necugetat și asupră-i asmuțise fiare viclene. Sări speriat și trase cu ochii roșii cuțitul din cingătoare. În aceeași clipă un rîs alb și cu pete negre, rîsul de munte, se azvîrli asupra brațului lui cu cuțitul. Cu mîna cealaltă îl apucă de ceafă, dar rîsul își vîrîse colții în mușchii arcuiți. Îl strînse însă de gît cu mîna stîngă și fiara se muie, slăbindu-și mușcătura. Apoi îi înfipse cuțitul adînc la rădăcina beregății. Sîngele țîșni pe gură și prin urechile țuguiate cu pămătufuri de peri negri la vîrf, ochii mai luciră o dată viu, apoi înghețară. Brațul de-acum îi amorțise. În mușchi parcă-i fuseseră bătute numai cuie. Își apropie gura de fiecare gaură și supse puternic pînă îi veni sîngele cald în gură, pe care apoi îl scuipă alături. Așa a făcut la

fiecare crestătură de colț, și-și legă brațul strins. cu o fîșie de pînză de in.

După conacul de amiază coborî culmea în partea cealaltă. Într-un luminiș de pădure își încercă siguranța arcului, săgetînd niște corbi, dușmănos, căci durerea nu-l slăbea. Îl nimeri pe primul, dar pe lîngă al doilea săgeata trecu zbîrnîind și asta îl înfricoșă și atunci mai întinse o dată coarda și săgeata îl doborî și pe la doilea corb. Se gîndi apoi că vătămătura de la rîs e semn rău. Porni totuși încrezător înainte. Drumul cobora mult, ocolind muntele strîncos din față. Așa s-a făcut că-n noaptea următoare se apropie de una din legiunile romane. Îi auzea bolborosind, le auzea tropotele cailor și scrîșnetul roților uneori apropiindu-se mult. Mergeau romanii cu scuturile făcute platoșă în stînga. Nu s-a răbdat și slobozi o săgeată, cu migală, țintind de sub poala rămurișului, la lumina de lună. Trase în al doilea roman din primul rînd. Se auzi un țipăt de moarte și romanul pică printre picioarele celorlalți. Îl culeseră cei din urmă și-l așezară în car. În același timp șirul din față se rupse scurt și cei ieșiți din cuirasa umblătoare se năpustiră în codru, dar căutarea le fu zadarnică. Reușita încercării îi dădu lui Licibis nădejde. Păși, ținînd partea din umbră a drumului și cînd fu spre ziuă, prinse de pe urmă convoaiele băștinașilor care se trăgeau în munți, la adăpost.

— De unde vii și unde mergi, oștene al lui Decebal ? îl întrebă un moș care mergea singur în urmă și după mișcările mîinilor și ale capului părea că se roagă.

— Vin de la Sarmizegetusa, taică, şi merg înainte spre locul unde drumul ăsta coboară în Alutus.

— Vin romanii !

— Vin, taică, vin mereu. Îi văzui încă de ieri, nu-i mai încap drumurile noastre.

— Lăsarăm toate şi pornirăm în pribegie. Şi noi ne-am trimis copiii în slujba regelui. Luptaţi, feciori, luptaţi ca zeii, c-o moarte tot sîntem datori, dar pămîntul ăsta ce-l avem de cînd cu moşii, nu ni-l mai dă nimeni înapoi. De unul de-ai noştri să cadă zece romani, căci nu le dăm pămînt, mai bine ne acoperim de vii cu el.

Urmărit de vorbele dureroase ale bătrînului, Licibis trecu înainte, iar la încrucişare părăsi drumul ce intra în munţi şi pe care urmau să meargă şi bejenii. Apucă pe cel din dreapta, gîndind ca în noaptea ce vine să încerce să se apropie din nou de coloana romană.

Căldura dinspre cîmpie învelea pădurile şi piepturile golaşe ale munţilor. Buhnele ţipau înspăimîntate de cine ştie ce le izbea auzul. Licibis intră în pădure şi înaintă tiptil. Rar de tot trosnea vreo surcea şi mierlele răscoleau frunzişul, speriate. La primul pîrîu se opri, dar se trase repede după un bolovan mare, vineţiu. Aci îşi pregăti arcul. Jos, unde apa face o bulboană argintie, doi romani îşi adăpau caii. Era, desigur, o patrulă. După ce-şi adăpară caii, romanii îşi scoaseră coifurile şi începură să-şi arunce apă pe faţă şi pe cap. Licibis trase în primul, şi-aşa rămase, încovoiat, cu săgeata în spate, pînă a căzut. Celălalt s-a ridicat, trăgîndu-şi spada. Dar a doua

săgeată i-a intrat în cap, rostogolindu-l în apă. Primul se mai zvîrcolea în timp ce-al doilea, după două zvîcniri, n-a mai mișcat. Caii se speriară și se afundară în pădure. Licibis sări de după bolovan, la cei doi răpuși. Îi trase în umbra copacilor, să-i caute de lucruri. N-aveau, în afară de îmbrăcăminte, decît arme, bani și trei medalioane de bronz, căci de aur de-ar fi fost dinții s-ar fi îngropat în ele, căci le-a încercat. Efigiile lor reprezentau ceva, dar prea bine nu se deslușea, fiind și noapte, iar lumina lunii era împuținată de umbra deasă a copacilor. Fiindcă nu mai văzuse așa ceva, s-a așternut în iarbă și s-a tras mai la lumină, și-atunci văzu că două din efigii aveau incrustate cîte un chip de femeie, iar a treia un chip de copil. În jurul fiecărui chip era scris ceva ce el nu putea înțelege. Chipul copilului însă i-a dat o împunsătură-n stînga și cu lacrimi în ochi le-a legat la gîtul celor doi romani, pe care soarta îi ajunsese pe aici. Banii i-a vîrît într-un săculeț. Erau mai mulți dinari, căci nu erau de aur, pe fiecare doar îi încercase cu dinții, gîndindu-se de ce i-au strîns soldații și iarăși capul i s-a luminat și mila a lăsat-o în urmă. „Pe pămîntul Daciei nu mai poate fi milă — își zise Licibis — pămîntul e al nostru și mila numai pentru noi o vom păstra".

Îl dezbrăcă repede pe cel care-i sămăna la statură și dispăru printre copaci. Se mai arătă abia pe la jumătatea drumului, între Campidava și Vidriva, pe drumul care lega cetatea de la șes cu cea de la poarta munților. Aci, la jumătatea drumului, întîlni niște bejeni ce veneau

speriați dinspre Campidava. De la ei află că în puternica cetate intraseră romanii pustiind-o și prinzînd-o pe însăși sora regelui care-i așteptase pe romani aici, pentru a-l ademeni pe împărat și a-i răpune zilele.

— Dar tu cine ești ? îl întrebă bărbatul negricios care conducea grupul.

— Vin de la Sarmizegetusa și mă îndrept spre arcașii de la Alutus. Cum se poartă romanii ?

— Ard totul, ucid, petrec. Cîndva băurăm și noi vin din țestele lor, acum vor ei să ne-o plătească, aici pe pămîntul nostru. Moarte romanilor, tinere !

— Moarte romanilor ! Dar ai putea încă lupta și dumneata, și tovarășii dumitale ?

— Ne și ducem la maimarele cetății Vidriva, pentru a ne folosi la întărituri, că noi asta știm să facem. Cu bine !

— Zamolxe fie-ne în ajutor !

Licibis își dădu bine seama că de-acum romanii vor apuca valea Alutului în sus. Poate o coloană va veni și pe-aici, dar grosul, în fruntea căruia se află împăratul, se va îndrepta pe-acolo, tăindu-și drum larg pentru a putea trece serviciul tehnic, catapultele, mașinile de asediu, berbecii, și mai ales turnurile înalte de atac și „scorpionii". Poate că singurele mașini de care romanii nu se folosiseră pînă acum în Dacia erau carele regești, hotărîtoare în luptele de infanterie, în cîmp deschis, despre care dacii auziseră, dar nu le văzuseră vreodată.

Licibis hotărî să se lase în jos, pînă se va apropia de romani. Merse tot restul zilei și noaptea pînă se stinseră stelele, cînd auzi huruitul acela al palustrelor și carelor celtice, în care romanii duceau bagajele și tot echipamentul de război, proviziile și furajele, vasele de gătit, bucătăria. Cu salturi de jivină ocoli drumul. „Iată-i! Romanii!" Coloana care va ataca Vidriva, să fi tot ieșit, după cîntatul cocoșilor, din Campidava. Aceasta este legiunea a XIII-a Gemina, formată de Augustus în anul 27 din două legiuni cu același număr și supranumită Pia Fidelis, pentru gloria de care s-a încărcat în luptele din Panonia, din Germania, după dezastrul lui Varus, din anul 9, în pădurea Teutoburgului, în expedițiile lui Othon, Vitellius, Vespasian și mai apoi Traian. Pentru o mai mare siguranță, tribunul Publius Quintus Volusus, dispuse ca marșul spre Vidriva să se desfășoare în formație de luptă. În față e ariergarda călare și pedestră, comandată de crudul centurion Ligarius. Soldații sînt înarmați cu săbii și lănci (pilum), la fel sînt înarmați și soldații din cele două flancgarde, stîngă și dreaptă. Vine apoi grosul armatei: întîi cohorta lui Decimus cu cignonii și vexilarii ei, toți călări. După cohorta lui Decimus sînt înșirate trupele auxiliare, din care se desprinde mereu un manipul de geniști, care execută din mers lucrări de lărgire a drumului, pentru a putea împinge mașinile de război și asediu. Printre călăreții lui Decimus sînt înșirați și pedeștri, între burțile cailor, dar cea mai mare parte a infanteriei ocupă locul dinainte, înaintînd

pe trei rînduri : hastati, principes, triarii. În urmă vine încă o cohortă de cavalerie care asigură spatele și prin care se ține legătura cu coloana cea mare, condusă de împărat. De-aceea, din această cohortă se văd venind și plecînd mereu călăreți, iar cînd e vorba de vreo veste mai importantă, atunci Volusus oprește întreaga coloană, schimbă gesturi și cuvinte cu ceilalți comandanți, centurionii prior și posterior Numerius și Saserna și decurionii Appius și Sextus. Tribunul Volusus e călare pe un cal negru ca noaptea. Penele albe de cocor, din vîrful coifului, îi flutură semeț. E un om tăcut și dacă cineva ar vedea încruntătura dintre ochii lui, acum ascunsă de pavăză, ar spune că în vorbirea lui Volusus vorba „cruțare" n-a existat vreodată. Înaintea calendelor lui septembrie va împlini patruzeci de ani. Are de gînd să-și sărbătorească evenimentul printr-o faptă care să-i înscrie numele măcar pe vreuna din plăcile de bronz, marmură sau aur aflate deasupra nișelor din pereții Senatului, la Roma veșnică. Asupra acestei fapte glorioase meditează Volusus și se pare a-i fi dat de rost aici, și-l face să se simtă mare, puternic, și să le mulțumească zeilor care l-au luminat capul și l-au ferit de moarte simplă. Planul i s-a țesut în minte bine și acest plan va grăbi căderea Sarmizegetusei. Nu se va opri la Vidriva, după cum i-a poruncit Traian, ci se va repezi cu cohortele sale prin munți, în spatele barbarilor. Le va vîrî groaza-n oase și atunci își va da seama împăratul de toată nedreptatea ce i-a făcut-o zicîndu-i să nu hotărască nimic de unul sin-

gur, în lupta asta, ci să se sfătuiască în toate cu centurionii și decurionii și să-l vestească pe el, împăratul: „Căci sîntem în Dacia, Volusus, și luptăm cu un dușman la el acasă, a cărui vitejie nu e cu nimic mai prejos decît a noastră. Nicăieri nu sînt mai sigure dezastrele militare ca pe aici. Ai auzit și tu de dezastrul lui Varus. Bați Vidriva și te instalezi acolo pînă va veni vremea de pornire. Deocamdată, izbîndă la Vidriva, Volusus, și nu uita că ești în fruntea legiunii a XIII-a Gemina și asta îți spune totul".

Surîde perfid Volusus la tactica asta blajină a împăratului, aici, în Dacia. La Rin nu era așa, se vede că deja împăratul îmbătrînește. Asta e cariera militară, face ca oamenii să se treacă repede. Nu, el e pentru surprindere, pentru mișcare și înspăimîntare, să cadă peste dușman ca fulgerele și trăsnetele lui Jupiter. Își scutură capul Volusus, iar penajul înalt flutură și strălucește în bătaia lunii. Socotelile lui îi ies altfel și nu-i dau pace pentru că nu se potrivesc cu cele ale lui Traian. Vestea uciderii celor doi soldați trimiși iscoade înainte nu-l îngrijorează, căci e de așteptat ; e tot ce pot face barbarii să se ferească de luptă, și starea asta de inactivitate îl supără și ca s-o uite poruncește grabă și mai multă patrulare. Din coloană țîșnesc rînd pe rînd călăreți, scotocesc în pădure, vin apoi din sus făcînd semne că nu e nici o primejdie. Un călăreț roman a trecut pe lîngă Licibis care stă vîrît sub un strat gros de frunze în putrezire. Calul sforăie și se ridică în două picioare. Soldatul îl strunește și se

apleacă pe coamă gata să arunce pilumul. Nevăzînd nimic, începe să-şi certe calul şi face întoarsa. Licibis putea să-l ucidă cu o săgeată trimisă meşteşugit, dar avea alt plan. După fuga călăreţului ieşi tiptil şi-o luă la fugă, din copac în copac, pînă la locul unde drumul se strîmtează, trecînd printre două gîlme de pămînt golaş sau de piatră acoperite. Săltă în fagul din apropiere, din sus de strîmtoare, încălecă o creangă groasă, îşi pregăti arcul şi săgeata otrăvită la vîrf şi aşteptă. Tot mai bine vedea penajul cel alb venind şi bănui că poate fi al comandantului. Îl urmări cum se apropie şi-n clipa cînd îşi răsuci capul să-i spună ceva penajului roşu din stînga, săgeata lui ţîşneşte scurt, înfigîndu-i-se în grumaz. Nici un strigăt nu i s-a auzit. Volusus se încovoie doar înainte, şi-şi îngroapă faţa în coama calului. Acesta se sperie şi dă să iasă din rînduri. Proaspătul tribun Marcellus i-apucă zăbala cu o mînă, iar cu cealaltă sprijini trupul moale al lui Volusus, gata să cadă. Se dădu comanda de oprire şi în acelaşi timp altă comandă puse în mişcare flancurile mărginaşe, care se afundară în pădure. Se aprinseră torţe. Unul din medicii legiunii se prezentă în grabă. Îi smulse cu dibăcie săgeata, îl ascultă la piept, dar se ridică spunînd neaşteptat : „E mort". În timpul ăsta Licibis fugea ca fiara înspre Vidriva, gîndind că poate cetatea nu o fi fost atacată. Vestea morţii năprasnice a lui Volusus încremeni inimile, le aţîţă ura soldaţilor, căci pentru virtuţile sale războinice generalul Publius Quintus Volusus era un comandant iubit. Totuşi nu se-ntîmplă nimic atunci,

am zice dimpotrivă : ordinea fu şi mai mult sporită. Comanda coloanei fu preluată de tribunul Marcellus şi acesta porunci popas pe-ntreaga legiune. La steaguri fură arborate berne. Încă de cu noapte, decurionul Sextus, în fruntea a doisprezece călăreţi, alergă în urma lui Traian. Vestea morţii lui Volusus îl consternă pe împărat. L-a încercat la început un gînd, să vină să-l vadă şi să-i vegheze înmormîntarea, căci, oricît de încrezut a fost Volusus, ca soldat şi general l-a slujit cu credinţă, era unul dintre cei care făceau fala Romei. Apoi Traian renunţă la gîndul acesta, poruncind să i se facă o înmormîntare simplă, ostăşească, iar hotărîrea privind înscrierea numelui lui în rîndul eroilor şi aşezarea bustului în senat, a fost preluată de consulul şi cuceritorul Arabiei, Aulus Cornelius Palma, rostind-o personal la căpătîiul lui Volusus.

Soarele se trăgea în flăcări între munţi şi norii se înălţau neguroşi dinspre apus. Lumina le tivi marginile zimţate şi buclate cu o fîşie de aur. Părea un fulger încremenit. La comanda scurtă, îndoliată, a lui Marcellus, Volusus fu ridicat pe braţe de către trimişii tuturor decuriilor şi centuriilor şi purtat prin faţa întregii legiuni, care-i da onorul în tăcere. În acest timp patru genişti săpară groapa, adînc, poate la cinci coţi. Volusus fu întins apoi pe un catafalc improvizat şi acoperit cu o bucată mare de purpură neagră. Consulul Palma rosti scurt hotărîrea împăratului, şi trupul neînsufleţit fu din nou ridicat pe braţe şi purtat pînă la groapă. Patru rînduri de

frîie legate cu centuri de argint şi aur fură trecute pe după trupul mortului, ţinut încă deasupra gropii. Cornelius Palma veni şi-i aşeză pumnalul pe piept. Legiunea întreagă îşi scoase coifurile. Din opt baliste ţişniră săgeţi aprinse spre cerul peste care se întindea încet seara. Norii neguroşi acoperiseră tot apusul şi topiseră dunga aurie. Generalul mort, Volusus, fu lăsat încet în groapă. În timp ce asupră-i era împins pămîntul galben, un foc uriaş se înălţă pe-aproape în care ardea şi calul lui Volusus, înjunghiat în piept, legat fiind la ochi. Culeseră apoi cenuşa lui şi-o presărară pe tot mormîntul căruia îi dăduseră forma unui scut dreptunghiular. La urmă, Aulus Cornelius Palma înfipse într-o parte a mormîntului, în faţa stîlpului de piatră cioplită, spada cea mare şi dreaptă a dispărutului. De mîner atîrnară o tăbliţă din bronz pe care gravaseră cu litere negre numele lui: Publius Quintus Volusus, Tribun militar, Legiunea a XIII-a Gemina, Pia Fidelis. Acelaşi nume fusese săpat şi în stîlpul de piatră.

Înainte de a ajunge la Buridava, Tiagar se strecură de trei ori în coloana romană. De fiecare dată iscodi, pe cît putu, orice mijloc de-a se apropia de împărat sau de Ochiad. De fiecare dată însă a trebuit să dea-napoi. Întîmplările din ultima vreme îi făcuseră pe romani să întărească paza. În iscodirile sale, Tiagar se afla cînd înaintea, cînd în urma împăratului. În prima încercare dăduse de urma lui Ochiad. Aflase că e purtată într-o lectică, iar în timpul popasurilor i se aşeza cortul între cele ale ge-

neralilor. Ucigîndu-l pe centurionul Supurius, pătrunsese în timpul nopții între corturi. Alte trei străji au fost trimise lui Charon, dar și pe dac numai Zamolxe l-a scăpat de spada lui Valerius. Dacă apărătorul roman s-ar fi depărtat de cort, acolo îl ajungea sfîrșitul, dar n-a făcut-o și de ce, abia pe urmă s-a lămurit Tiagar. Valerius bănuia o apropiere mai mare a barbarilor de sora lui Decebal, nicidecum o încercare din partea unui singur dac, de aceea rămăsese liniștit lîngă cort și oamenii săi. Tiagar s-a scăpat cu fuga. Cînd mai era încă aproape de cort i-a strigat lui Ochiad în limba dacă : „Sînt Tiagar. Stau pe aproape. Cumpără un om și încearcă singură să fugi". De la ea n-a auzit nimic. Celelalte două încercări de apropiere de împărat au fost și ele tot zadarnice. A treia oară a aflat cu greu, oferindu-se să joace jocuri de noroc pe bani, că-n drumul legiunii a XIII-a Gemina a fost ucis cu săgeata otrăvită, în grumaz, tribunul Volusus, aprig în luptă ca zeul Marte.

— Licibis ! a rostit fără să vrea Tiagar.

— Ce-ai zis ? l-a întrebat soldatul tulburat din centuria a 5-a de fabri (lucrători armurieri, geniști etc.).

— Am chemat numele protectorului meu la jocul de noroc, a zis Tiagar pipăind monedele ; așa e obiceiul pe la noi.

— De unde ești, flecarule ?

— De pe țărmurile însorite ale Helespontului, și nu-mi spune flecar, cînd îți fac cinste să-ți fiu partener la joc.

— Aşa sînteţi voi, grecii, vă credeţi născuţi din trei zei, dar care e acela al treilea n-o spune nici unul. Proştii ! Nu-i aşa ?

— Mai flecar eşti tu, galule, şi nici jocul nu-l pricepi prea bine. Noi, grecii, sîntem cinstiţi, nu vreau să-ţi iau banii, şi-aşa puţini. Mă duc la decuria mea. S-aude că barbarul Decebal a oferit titlul de vicerege şi pe sora sa de soţie celui care-l va ucide pe împărat. Vicleni mai sînt dacii, dar şi oferta e ademenitoare şi cred c-ar respecta-o, că sînt mîndri şi-şi ţin cuvîntul, aşa am găsit eu scris despre ei, căci una din plăcerile noastre, ale grecilor, este în primul rînd cititul.

— Iar te lauzi.

— La ce m-aş lăuda, galule, doar asta o ştie toată lumea. Numai că din plăcerea asta a noastră nu se prea poate trăi, e nevoie să ne pricepem la arme şi să ne facem lege din zicala : „Ubi bene, ibi patria". Eu unul nu umblu după glorie, mai ales în ţara asta afurisită.

— Dacă scăpăm cu bine şi de-aici, grecule, să ştii că mă fac gospodar ; îmi iau nevastă, fac copii şi lucrez pămîntul pentru îndestularea lor. S-aude că în drumul pe la Tapae barbarii ăştia stau îngropaţi de vii şi în pămînt, din loc în loc, şi tocmai colo, cînd ţi-e somnul mai dulce, ies din gropi, intră tîrîş în corturi şi fac hîrşti ! Pe dată îţi împart trupul în două. Intr-un fel e mai bine, că mori în somn, nici nu ştii dacă dormi sau ai murit cu-adevărat.

— Ţi-e frică, galule. Multora le e frică, dar teama e pe dreptate, atîtea se aud şi nici nu ne-am apropiat de Sarmizegetusa. E-hei, cîte capcane ne mai aşteaptă !

— Cică pe tribunul Volusus l-a trăsnit aşa, ca din cer, în mijlocul legiunii. A fost urmărit, dar straşnic arcaş sau, cine ştie, s-a potrivit să nimerească. Asta se întîmplă cîteodată în viaţă. N-ai aflat de toate astea ?

— Nu, c-abia după al doilea cîntat al cocoşilor m-am întors de pe drumul Buridavei, am fost în cercetare. Nimic n-am întîlnit, nici ţipenie de om. Dacii pîndesc din locuri pe care noi nici nu le bănuim. E adevărat că împăratul a poruncit ca soldaţii să se ţină foarte strînşi unii de alţii şi să înainteze numai aşa, laolaltă ?

— Asta e poruncă veche, grecule, poate să fi-nnoit-o acu, după întîmplarea cu cornicinul Cornelius Lupus. A fost prins de-o fată. Auzi, fata l-a dus în faţa lui Decebal. El n-a ştiut asta şi cînd a aflat şi-a văzut-o pe fată, şi-a apărat onoarea înfigîndu-şi spada în burtă. Zic însă unii că şi-a făcut seama din fericire că i-a fost dat s-o vadă împlinită şi pe asta, că aşa i-a fost scris în oracol, că moartea i se va trage de la o fată. Era grec, ca tine.

— Eşti foarte plăcut în toate, galule, ştii o mulţime de lucruri şi le spui aşa că rămîi cu sufletul la gură. Aşa fată zic şi eu. L-aş vinde şi pe împărat pentru ea, cum îi e numele ?

— Nu ştiu. E o fată de pe pămîntul ăsta în care ne pîndeşte moartea la tot pasul. Dar om termina şi cu asta şi-ţi spusei ce fac, las meşteşugul, asta fac.

— Dar ia spune-mi, împăratul nu vine să vadă cum lucrează centuriile de fabri ?

— De ce mă tot întrebi de împărat, grecule, nu cumva ?...

— Ce-ţi trece prin gînd ? Nu-mi place că umblă cam răzleţ, aşa se aude şi doar tu singur ai spus că locurile sînt primejdioase.

— Şi ce-i porţi tu de grijă, eşti un biet soldat cavalerist şi gîndu-ţi stă numai la împărat. Ia vino la centurionul nostru şi spune-i cine eşti, că ai căutătura cam vicleană, grecule. Dacă ţi-e gîndul curat trebuie să vii. Haide !

— Stai puţin, i-a zis Tiagar şi-n timp ce galul se ridica să-l însoţească l-a izbit cu muchia îndoită a baltagului în ceafă. Galul s-a întins mai întîi scrîşnind, apoi a muşcat pămîntul cu dinţii şi s-a zgîrcit pînă şi-a adus genunchii aproape de gură. Părea că se roagă, stînd cu faţa-n pămînt. Mai mulţi soldaţi trecură fără a-l lua în seamă.

Tiagar s-a strecurat spre marginea coloanei şi repede-a sărit, pe nevăzute, în tufişul des. De-aici el s-a ţinut cît mai aproape de coloana romană, care îşi reluase iarăşi marşul pe drumul către Alutus. Soldaţii mărşăluiau în formaţie de luptă, neclintiţi, ca şi cînd acolo, în urma lor, sau chiar între ei nu s-ar fi aflat un mort. Nu-i tulbura nimic, poate chiar împăratul de le-ar fi murit ar fi rămas tot aşa. Ba în răzbunare ar fi fost şi mai aprigi. Tiagar o porni întins tot înainte, pe poteci lăturalnice şi

după o noapte și-o jumătate de zi a fost la porțile Buridavei. Aici l-a recunoscut căpetenia, căci fuseseră împreună în preajma lui Decebal în celălalt război. Mulțimea toată se retrăsese în munți. Rămăseseră numai luptătorii. Tiagar îi sfătui să aștepte cu călăreții în afara cetății, la adăpostul pădurii și de-acolo să izbească în gîtul dușmanului, iar cei din cetate să iasă în același timp și să lovească pe dușman în cap. Trebuia deci să execute ei mai întîi învăluirea și n-o puteau face decît retezînd o parte din coloană. Tiagar fu pe deplin ascultat. Romanii sosiră în timpul nopții și trecură la învăluire. Escadroanele lui Arquitus începură goana. Dacii îi lăsară să se apropie, dar îi cuprinse repede îngrijorarea văzînd că între escadroanele de cavalerie și restul coloanei dușmane se interpuneau mereu și mereu alte cohorte, făcînd o centură în jurul cetății. Trebuiau să atace de-acum. Lumina rupea cu răutate întunericul nopții. Din loc în loc, pe vîrfuri de dealuri, se aprindeau lumini, semn că la Buridava lupta e pe începute. Deodată țipete groaznice se ridică din cele patru vînturi. Bat clopotele de bronz, bat tobe, nechează caii și urlă cîinii, strigăte de fiară sau de om vin din văzduh, sau din pămînt, din față sau din spate, și un fior de groază trece prin cohortele lui Caeso, centurio prior al lanciarilor din legiunea a VII-a Claudia, care ține flancul stîng. În flancul drept e ca de obicei împăratul cu pretorienii și legiunea a II-a Traiană, numită și Puternica. Traian ordonă ca nimeni să nu rupă rîndurile și să nu iasă de după întărituri. Din

marginea pădurii țîșnesc cîini mari, flocoși, lătrînd turbați. În mijlocul lor, iute, alergă un călăreț pe un cal mărunt și-n spatele lui alții, în aceeași goană, cu balaurii deasupra capetelor șuierînd prin capetele de lup, agitîndu-și cușmele, cu cuțitele în dinți, cu săbiile întinse înainte, tot spre gîturile dușmanilor. Romanii privesc neliniștiți. Pentru cîini pregătesc pumnalele și săgețile. La vederea cîinilor Traian face un semn și-n spatele lanciarilor lui Caeso apar încă două rînduri de arcași numizi. Între cohorte însă sînt spații de prea mulți pași, și Tiagar le vede din goană și nu știe ce-i cu ele. Abia cînd e aproape privește îngrozit că împotrivă le sînt împinse carele regești cu coase lungi la osii. Dacii izbesc în cohorta a doua și-a treia, cîinii se reped la cai și la oameni, speriați, caii întind de frîuri și încep s-o ia razna, călăreții legiunii Claudia sînt scoși din luptă. Dintr-un turn de asediu Traian urmărește lupta. Carele regești sînt oprite de trupurile cailor uciși și de trupurile oamenilor. Singurii care se apără bine sînt lanciarii lui Caeso. Cîinii se izbesc de scuturile lor patrate, dar și aici pericolul devine de neînlăturat pentru că lanciarii trebuie să vîneze cîinii și călăreții daci rămîn slobozi în atacul asupra arcașilor numizi, pe care deja îi dăduse înapoi poate la cincizeci de pași. Traian hotărăște atunci să alipească turnurile de asediu pentru a face un zid, dar în aceeași clipă rîndurile de sub comanda lui Caeso se rupseră și însuși centurionul prior fu încercuit. În fruntea hoardei sale un călăreț dac e cel mai aprig. Se vede că e în căutarea a ceva ales și

împăratul bănuiește c-o caută pe sora lui Decebal. Îl aduce lîngă el pe unul din cei mai buni arcași numizi. Acesta țintește calul. Săgeata i se înfige în burtă, dar încă se ține pe picioare. Abia după o înaintare de încă douăzeci de pași, timp în care dacul taie cît poate, calul se poticnește. Dacul apucă să sară. Continuă lupta culcînd capetele cu o sabie lungă și încovoiată. De cîteva ori trage asupră-i arcașul numid, dar nici o săgeată nu-l doboară, depărtarea fiindu-i în ajutor. Apoi dacul primește un cal de la ai săi, și toată hoarda se strînge după comanda sa, în aceeași formație de lance, rupînd din rîndurile romane. Cîinii se mai împuținaseră, dar îngrijorarea împăratului creștea. La un atac cu cîini el nu se aștepta. Dacii apucaseră să pătrundă în dispozitiv și speriară rău caii care, rupți de cîini, au spart deodată rîndurile. Dacii înaintară destul și cînd dintre rînduri li se arătă cortul mic, verde, păzit de Valerius, se repeziră turbați într-acolo, mușcînd din platoșele romane, din dreapta și din stînga. Ca la un semn magic însă, cortul se mută în dreapta, și nu se mai văzu între rîndurile înalte de ostași și călăreți ale legiunii a II-a Traiană. Capul de lance dac se strînse în el, de parcă s-ar fi izbit de-un perete stîncos. Caii mari, de Rin, flocoși, speriară puținii cîini rămași, care se traseră schelălăind între caii stăpînilor. O nouă luptă nu mai putură da cu toată izbînda de pînă aici. Căpetenia Buridavei căzuse. Tiagar îi conducea acum pe daci. Strigă la ei din răsputeri : „Rămîneți strînși ! Înapoi !" Și lancea dacă, aplecată pe caii

mărunți și iuți, își răsuci vîrful spre stînga, îndreptîndu-se spre codru. Călăreții romani apucară să prindă coada șirului pe care o și retezară. Încercuiți, călăreții daci luptară cu sîngele șiroindu-le pe trup și pe față. Dar, pe neașteptate, lancea dacă ieși din nou din pădure și izbi escadroanele lui Mutius, care se repliară la comanda decurionului, în zid, așteptînd lupta în față. Dacii și-i culeseră pe-ai lor, dar din nou se traseră în pădure. Romanii nu îndrăzniră să intre. Zidul din escadroanele lui Mutius rămase așa, așteptînd porunca împăratului. Vestea veni curînd: legiunea a XIV-ea Victrix reușise învăluirea prin partea de răsărit a Buridavei. Aflînd de învăluire, Tiagar grăi încet către cei din apropiere: „Sînt mulți. Ah, de n-ar fi atîția!“ și porunci retragerea, în liniște, tot prin pădure, pe porțiunea îngustă ce le mai rămăsese în dreapta apei Buridava. Apucară apoi drumul spre munți. După ce se aflară cu toții la adăpost, Tiagar numi o nouă căpetenie și îndemnîndu-i să grăbească spre Vidriva, pentru a lupta în rîndurile celor de-acolo, își luă rămas bun de la toți, pe drumul îngust ce vine dinspre munți și trece peste dealuri pînă în josul și susul rîului Alutus.

Ca un balaur nesfîrșit, ce se tîrăște mișcîndu-și solzii, legiunile romane înaintează și împăratul le vede de pe înălțimi mersul tăcut. Zările încep să se închidă, codrii bătrîni se înalță între pămînt și cer, dealurile își îndoaie spinările între două ape. Tăcerea și întunericul amenință, în cale vin tot mai multe solii de pace, dar soldații lui Decebal stau la pîndă. Mulți pileați îi ies împăratului în

cale, cerîndu-i îndurare. Sînt bicisnici și vin prea aproape. În ochii lor mici nimic nu se mai vede, și împăratul ar porunci să-i măcelărească iute, dar unii îi dau informații prețioase, trădîndu-l pe Decebal. Și iată venind acum solii din partea carpilor, și-a celților germanici, și-a roxolanilor, cu toții cerîndu-i să se întoarcă și să facă pace cu dacii. Apoi i se aduc vești din drumul dinspre Tapae, și de la Celsus, oprit sus, în munți, la izvoarele Rhabonului. Aceeași hărțuială și nici o luptă mare. Îi spun că pentru a-i înspăimînta, dacii au rezemat scuturi din trunchiurile retezate ale copacilor, iar cea mai amenințătoare e prăvălirea bolovanilor în drumul lor spre munți. Mai află împăratul că chiar Cornelius Lupus, soldat viteaz în legiunea Flavia, a fost ademenit, prins și dus chiar la Decebal. Isprava a făcut-o o fiică a dacilor, cu nume care parcă numai prin Mesopotamia l-a întîlnit, Nevina...

Multe află împăratul, dar nimic nu-l clintește din hotărîrea de-a cuceri cu totul Dacia.

Legiunea a XIII-a Gemina, de sub comanda legatusului Marcellus, urcă din greu spre poarta de la Vidriva a munților Rotoli. Drumul e îngust și cu stăvilare din loc în loc. Atacurile de hărțuială se țin lanț. Înștiințat fiind Traian de înaintarea tot mai grea a lui Marcellus îi trimite în ajutor încă cinci centurii : două de fabri, una

de cornicines, una de tubicines, și mai multe mașini de asediu, mai ales berbeci și manteluțe, adică tot echipamentul unei legiuni. Aceste trupe auxiliare sosiseră de curînd, aduse din Siria și Cilicia. Soldații auxiliari erau în cea mai mare parte străini, recrutați dinafara Italiei și plătiți ca mercenari. Traian mai porunci ca spre Vidriva, pe apa Buridavei, pînă sus în fața cetății, să fie construit un nou drum. Construcția s-a făcut greu, căci era drum ca de-o zi și atacurile dacilor se țineau lanț. Pe noul drum mașinile de război fură împinse mai ușor. Cam la cinci sute de pași de Vidriva, Marcellus porunci popas de noapte. Vremea e închisă, stîncile din apropiere sînt îngropate în nori, și nici turnul de deasupra porții nu se mai vede. Marcellus așază tabăra pe un tăpșan gol care folosește probabil dacilor ca loc de tîrg. După ce orînduiește straja în linie de bătaie cvadruplă, poruncește ca fiecare praefectus cohortis să vină să ridice stipendia semestrială pentru ostașii săi, căci a sosit cu ea cvestorul Nicius, și pentru că soldații s-au purtat vitejește împăratul a poruncit ca stipendia să fie dublată și plătită în dinari. În timpul acesta, temîndu-se totuși de un atac masiv din partea dacilor, Marcellus porunci geniștilor să ridice fortificații în partea dinspre munte. Fu ridicat un val înalt și lat din pămînt și trunchiuri de copaci. În val înfipseră, cam la doi pași depărtare, pari groși și ascuțiți, dincolo de care, jos, păzeau străjile. După ce-și primiră stipendia și cinară, soldații trecură la odihnă. Mulți nu dormeau în corturi, nici nu fusese atîta loc

pentru întindere, ci își făcuseră adăposturi din crengi și haine. În timpul nopții, însă vremea se porni mare, norii se rupseră, fulgerele și tunetele se îndesiră. Stîncile din apropiere hăuiau într-una, apoi se dezlegară băierile cerului și apele se strînseră în șuvoaie și săpară valul de pămînt jos pînă își făcură loc la vale. Nu-și dădu însă nimeni neliniștea pe față, tabăra părea că într-adevăr doarme. Dar după repetate fulgere legate vîrfurile lăncilor se aprinseră de parcă cineva le-ar fi uns cu fosfor și le-ar fi pus foc [1].

— Ard lăncile ! a strigat cineva.

Vestea îi sculă pe mulți și cu capetele acoperite de scuturi se îndreptară spre acele focuri crezînd că în tabără au pătruns dacii. Nu se ciocniră însă de nimeni, lăncile luaseră foc singure și asta îi miră pe toți și mai mult crezînd că asupră-le s-a abătut mînia zeilor daci. Dacă atunci dacii ar fi atacat, dezastrul lui Marcellus ar fi fost de nedescris. Dacii atacară abia spre ziuă, cînd vremea se mai potolise. Atacul veni în direcția valului, lovindu-se de el, și se-mpărți în două, înaintînd pe la capetele valului de pămînt. Erau puțini dacii și după o stricăciune mare în rîndurile alarilor ordinari și extraordinari, din flancul stîng și drept, se retraseră pe același drum, ducînd cu ei pe praefectus cohortis, Antinius, căruia în timpul luptei un dac îi reteză cu spada mîna dreaptă.

---

[1] Nu este vorba de vreo minune, ci de un fenomen natural, cunoscut în fizică sub numele de „Feu Saint Elme".

Pe ceilalţi romani capturaţi îi uciseră îndată şi-i azvîrliră în parii ascuţiţi ai valului de pămînt. Romanii nu se repeziră în urma lor, temîndu-se de vreo capcană. Aşa era, de-altfel, şi ordinul împăratului, ca înaintarea să se facă numai în bloc. Pe drumul cel nou, pe care îl construiau mergînd, legionarii şi tot echipamentul legiunii a XIII-a Gemina s-au apropiat de Vidriva. În dreapta şi în stînga ei văd stîncile înalte. Poarta, la rîndu-i, are în faţă un zid de bolovani mari, colţuroşi. Asediul începe imediat — bolovanii din faţă fiind sfărîmaţi cu-necetul de berbeci. Pe poarta care se ridică singură romanii dau să pornească buluc, dar răcnetul lui Marcellus îi opreşte la timp. Abia apucară să se dea la o parte din faţa bolovanilor rotunjiţi, mari, care se rostogoleau cu repeziciune pe drum, în jos. Cîţiva berbeci fură daţi înapoi şi împinşi la vale. Arcaşii lui Marcellus pîndeau de după stînci. Văzînd că bolovanii nu i-au izbit destul pe năvălitori, dacii Vidrivei lăsară cele trei rînduri de porţi. Marcellus porunceşte să fie puse în linie de bătaie catapultele şi balistele. Pentru a le feri de bolovani le aşeză pe după copaci sau le ridicară în faţă stăvilare late şi înalte, tot de bolovani. Asupra turnului de deasupra porţii se îndreptară tot felul de proiectile şi materiale inflamabile. În acelaşi timp lîngă poartă sînt strecurate butoaie cu sulf şi cu smoală cumpărată cu bani grei de la negustorii Babilonului, căci acolo se afla lacul acela negru al cărui abur vătămător ucidea orice vieţuitoare. Banii erau daţi cu zgîrcenie de furnizorii ar-

matei romane, dar n-aveau ce face, căci Asiria și Mesopotamia încă nu fuseseră prefăcute în provincii romane. Cucerirea lor îi sta în gînd lui Traian după supunerea Daciei, așa după cum Caesar, la sfîrșitul războiului alexandrin, african și spaniol, voia să pornească spre Dacia lui Burebista. După un foc susținut al balistelor partea din lemn a turnului cetății se aprinse. Foc li se dădu și butoaielor de sulf și smoală. Flăcările topiră fierul forjat al porților, dar aceeași avalanșă de bolovani mătura butoaiele, împrăștiind sulful și smoala încît flăcările fură lățite și ațîțate. Alele lui Thobena se repeziră prin tăietura porții, dar dădură înapoi din calea sfoarei de bolovani pornită iar de sus. Carnea se amestecase cu pietrele, dar alarii lui Thabena încercară încă să se strecoare cu iuțeală printre bolovani. Zadarnic. Romanii aduseră căsuțele din bîrne scurte și groase, se vîrîră în ele și intrară în cetate sub ploaia de bolovani și cîștigară tot mai mult teren. Dacii se ridicară pe stînci de unde aruncau, cu disperare, cu tot ce aveau: bolovani, sulițe, săgeți, praștii, dar numărul lor fu copleșit de cei 6 000 de legionari ai lui Marcellus și de alte 3 000 de auxiliari. Însîngerați, cu pierderi mari, supraviețuitorii se traseră înăuntrul munților Rotoli, în locuri doar de ei știute pentru regrupare și întărire. Și încă înainte de răsăritul soarelui, căci se făcuse vreme bună după furtuna de cu noapte, o grupă de opt bărboși îl ducea pe praefectus cohortis Antinius la Sarmizegetusa pentru a-l preda lui Decebal. Romanii se

instalară în cetate în cea mai mare parte dărîmată. Încă înainte de a înceta lupta, Marcellus l-a pornit pe centurio posterior, Labino, spre coloana condusă de Traian cu vestea că Vidriva a căzut. Luînd în suflet durerea cetății răpuse, Licibis, care mersese la luptă semănînd moartea în rîndurile romanilor, se îndreptă, pe înserate, pe drumul care coboară în valea Rotolului. Ocoli munții Rotoli și-avea să iasă la Alutus, să afle despre Tiagar ceva, căci de șase ori răsărise și apusese soarele și mîine a șaptea oară avea să se rotească.

De la Buridava, Traian apucă în sus, pe valea Alutului, avînd înainte și în urmă patru legiuni. Tot timpul înaintă în formație de luptă. Fiecare legiune își grupase oamenii în falange, după sistem macedonean.

Această mișcare de rînduri îi făcea pe romani invincibili în lupta pe teren deschis. Se combinau în toate chipurile și se acopereau unii pe alții, încît deveneau o unitate activă. Mai sus de Buridava, împăratul porunci popas. Era ziua în amiaza mare, în ora a unsprezecea și soarele dinaintea calendelor lui Augustus dogorea plăcut, după furtuna ce trecuse și peste ei cu-o noapte înainte. Și mai plăcută îi fu lui Traian vestea ce-o primi de la Marcellus despre căderea Vidrivei. Decebal e încolțit : la Tapae — Hadrian, la izvoarele Rhabonului — Celsus, la Vidriva—Marcellus, și-aici el cu forțele

principale. Dinspre Donaris vin rostrele ușoare pe apa Alutului în sus, transportînd legiunea a XXX-a Ulpia, supranumită Victrix. Planul său de război în Dacia se leagă așa cum l-a gîndit.

Pe malul drept al Alutului e drum tăiat încă din războiul celălalt. Decuriile lui Quietus se află în frunte. Vin apoi cohortele lui Maximus. La locul ce se cheamă „Pe Cîrlige" coloana cea mare face popas. Se află intrați deja în munți. Dincolo de apa spumegată, vuitoare pe malul celălalt, se înfige în apă un pinten de stîncă, legîndu-se cu muntele ca un copil ținut de mînă de un uriaș. Se lasă amurgul blînd peste apele mînioase și peste pădurile dese și sus de tot, în jurul stîncilor înalte și ascuțite, se rotesc, țipînd a hoit, vulturii. De pe calu-i sur Traian oprește garda, întinzînd mîna dreaptă spre acel pinten de piatră.

— Masa Traiana, zice Licinius Sura.

— Precum ți-e voia și fantezia, Sura, zice împăratul sărind voios de pe cal, și parcă niciodată nu i s-au potrivit mai bine ca acum vorbele ce se spun la Roma despre el : „Fortitur in re, suaviter in modo [1].

La un semn, centurionul genist Lepidus își luă oamenii și pînă la scăpătatul soarelui podul de vase peste apa din strîmtoare fu gata, în stîncă săpară trepte înguste și dese, iar deasupra neteziră piatra pentru așezarea cinei împăratului și a generalilor săi vestiți.

---

[1] Hotărît în fapte, blînd la fire (lat.).

În acest timp, vitejilor distinşi în luptele de pînă acum, mai ales la Campidava şi la Buridava, împăratul cu mîna sa le împărţi distincţii : lanţuri, coliere, agrafe, diamante, suliţe, vexile, armuri şi alte obiecte militare, precum şi multe medalii şi bani. În acelaşi timp le vorbea de triumful ce-i aşteaptă la Roma, în cîmpul lui Marte, ca distincţie supremă. Porunci apoi ca prizonierii daci să fie ucişi, pentru a nu le mai auzi vaierele căci : „În timpul luptei legile tac" : Silent leges inter arma — şi se îndreptă împreună cu Livianus şi Maximus spre acel cort rotund, cu vîrful ascuţit, de culoare verde care adăpostea o pradă scumpă. Valerius îi întîmpină abătut.

— Ce-ţi face comoara, Valerius ? întrebă împăratul cu aceeaşi bună dispoziţie. Răspunsul lui Valerius veni cu oarecare întîrziere.

— Tace, imperator.

— Şi asta te miră, zise Traian ; sigur că tace dacă nu ne cunoaşte limba. Puteai pînă acum s-o înveţi o elegie de Ovidius sau cîteva strofe safice de Catulus, poeziile se învaţă mai uşor :

Ille mihi par esse Deo videtur,
Ille, si fas est, superare Divos
Qui sedens adversus identidem te
  Spectat et audit...
(Zeu îmi pare a fi acela, chiar pe
Zei întrece, aş îndrăzni a spune,
Care, stînd alături, mereu te-aude
  Şi te priveşte...)

— Prea binevoitor ți-e cugetul astăzi, Ulpius Traianus, de aceea vei avea înțelegere și pentru mine, luîndu-mă de lîngă fata asta. O asemenea cinste s-o mai poarte și altul, imperator.

— Vrei să spui : o asemenea primejdie, Valerius. Nu uita că e sora lui Decebal și că multe încă ne mai așteaptă pînă s-o ducem vie la Roma. Poate că acolo va îmbrățișa legea noastră și ai s-o vezi îmbrăcată în stola albă trecînd cu pași mărunți prin Forum-ul ce-l vom construi cu aurul Daciei. Vei vedea-o pe fereastra bibliotecii care-mi va purta numele, unde ca și mai-nainte te vei desfăta cu cititul. Și-atunci nu-ți va mai părea rău că în Dacia ai dus o viață ca de captiv. Mai bine scoate-o din cort s-o vedem, poate că s-a mai îmblînzit și nu mai are gînduri ucigașe asupra împăratului Romei.

— A slăbit foarte mult, Ulpius Traianus, și se uită ca o fiară. Nu mănîncă mai nimic. Din cînd în cînd plînge.

— Totuși, adu-o, s-o vedem.

O scoaseră pe Ochiad din cort mai mult tîrînd-o. Părul ei mătăsos luci în bătaia ultimelor raze ale soarelui în apus, ochii îi ținu o vreme închiși, apoi îi deschise mari și înlăcrimați. O tomitancă adusă de la Tomis, pentru că știa limba băștinașilor, se apropie ca la cinci pași de împărat.

— Poruncește, luminate, zise tomitanca.

— Întreab-o dacă dorește să ne spună ceva.

Tomitanca îi vorbi în limba dacă. Ochiad își strînse o dată ochii de lacrimi și vorbi ținîndu-și capul sus.

— Să cruțe Dacia și fac orice. Tot aurul dacilor îl va avea în carele romane, iar pe mine sclava lui.

Tomitanca îi traduse împăratului vorbele fetei. Traian se uită la cei doi tribuni ai săi, apoi zise :

— Dacia singură și-a hotărît soarta. Cînd i s-a cerut pacea n-a respectat-o și nici n-ar respecta-o vreodată, căci nu vrea să fie supusă Romei.

— Dar cu ce drept Roma se întinde pînă aici ? zise fata de îndată ce tomitanca îi dădu răspunsul împăratului. Dacii nu pot trăi decît liberi. Să le lase libertatea și va avea aurul lor, și pe mine și cîte fecioare vor dori din Dacia.

Împăratul răspunse că sînt legi mai presus de oameni și că ei ca soldați merg după voința lor, adică a zeilor.

— Atunci doresc să fiu ucisă sau să fiu lăsată să-mi iau zilele, zise Ochiad, privindu-l încruntat pe împărat. Traian o îndemnă să se liniștească pînă se termină războiul, apoi își va alege singură felul dorit, bucurîndu-se de frumusețile Romei sau coborînd în împărăția zeului lor, de sub pămînt, și plecă. Valerius o invită la o plimbare prin tabăra romană, dar Ochiad se retrase în cort și plînse amarnic, pînă tîrziu, cînd răsări luna.

Înserarea se lasă în lumini fumurii, apoi tot mai închise. Se ivise zburătoarele de noapte. Focuri de tabără se aprind în mai multe locuri. Soldații își pregătesc și ei

cina. Prin apropiere, fiarele adulmecă mirosul cărnii fripte. Caii ciulesc urechile și sforăie neliniștiți. Sus, pe stîncă, se aprind făclii și sînt întinse bucatele pentru gustatio : ouă, stridii, cotlete de căprioară, pește proaspăt, salată și vin de Rhodos. Traian trecu rîul, și primul urcă scările stîncii Maximus, apoi Licinius Sura, și-n urmă ceilalți legați ai legiunilor sale. Făcură mai întîi cerc și rostiră în tăcere o scurtă rugăciune. Se aranjase o cena ca în timpuri de pace, acasă, la Roma. De aceea, după gustatio fură aduse alte feluri de mîncare : întîi cena prima, a II-a cena altera, dar împăratul nu mai mîncă decît obișnuitul ficat proaspăt, fript pe cărbuni și friptura de sturzi, după care supse rodii și nu mai bău nimic. În schimb generalii stinseră toate bucatele, goliră oenophorumu-rile și-l lăsară pe împărat să-și facă odihna pe patul simplu așternut, căci ceruse să doarmă sub cerul liber. Obișnuia, de-altfel, să se culce devreme, fără să se dezbrace de veșmintele militare. Noaptea se lăsase. Pe vale, dincolo și dincoace, focurile încă mai ardeau pe-o porțiune de mai bine de două sute de pași, pe tot prundul apei și pe fîșia de pămînt de dincolo de șosea. Traian se întinse întîi cu fața-n jos și-și sprijini bărbia în palme. Privirile și le rotește într-o parte și-n alta, apoi se întoarce pe spate și-și oprește ochii pe bucata de cer negru, găurit de stele și zimțat de vîrfurile stîncilor. Apoi platoșa cea neagră de deasupra începe să fie luminată dintr-o parte tot mai mult, pînă dintre zimții de piatră se desprinde luna ca o monedă aprinsă. O privește

îngîndurat împăratul, palida Selene nu-i spune nimic, se întoarce atunci și-o privește alergînd pe apă, în valurile furioase care mușcă piatra. Se întinde din nou și închide ochii, renunțînd voit la orice gînd, și adoarme. Mintea însă îi e agitată. De pe stînci o vede coborînd pe Plotina-Pompeia plîngînd cu lacrimi care se aprind de îndată ce scapă dintre gene, și cu cît fuge de vipiile mistuitoare, cu atît mai multe se ațîță din propriile-i lacrimi. El se repede s-o scape, strigîndu-i să înceteze a mai plînge. În zvîcnirea aceasta se rostogolește și e gata să cadă de pe stîncă. Îl trezește spaima alunecării și privește speriat în juru-i noaptea cu toate cîte le știe.

Aruncîndu-și ochii prin deschizătura cortului Ochiad zărește luna de după vîrfurile munților Căpățînei. Tabăra doarme. În apropiere se aud greierii, dar de undeva se aud și niște fluiere, ca de ciuf. Cade în genunchi și după o scurtă rugăciune către zeița Bendis, scoate capul afară. Straja o oprește, dar ea se zbate să iasă. Auzind mișcare în cortul alăturat, Valerius iese dintr-al său și vine să afle ce se întîmplă. Ochiad îl prinde de mînă și-l roagă cu ochii și cu mîinile s-o urmeze la apă. Împreună cu două străji, Valerius vine în urma ei pînă la marginea apei. Fata se repede și-și spală fața. Bănuind-o c-ar vrea să se înece, una din străji trece în fața ei, intrînd în apă. Ea se trage pe prund și pe genunchi își sprijină mîinile și bărbia. Privind fix apa, i se pare că e luată de valuri și ținută deasupra, că scăpase și că a ei e libertatea și poate să alerge oriunde. Valerius se așază și

el mai în spate și ca niciodată îl cuprinde rușinea, căci trei bărbați cunoscuți pentru vitejia și mintea lor să păzească o fată care poate nici n-a împlinit optsprezece primăveri. Se ridică și s-apropie de ea, făcînd semn străjilor să se retragă. Se așază pe un bolovan alb și începe să arunce cu pietre mici în valuri. Jur împrejurul lor e tabăra romană cu centurile de străji și cu cîte patru cohorte pe picior de luptă : una în susul coloanei, alta în josul ei și celelalte două în părți. În față e și apa Alutului, care-i apără, și din cînd în cînd alunecă pe coama valurilor corăbiile ușoare ale aprovizionării, care coboară și vin dinspre Istru. Trece așa o vreme și fata n-are de gînd să se clintească. Îi întinde mîna și Ochiad i-o ține strîns, îndemnîndu-l să stea. Se așază. El îi caută fața, ochii ei mari se umplu de lacrimi și o durere grea îi sfîșie inima romanului. Acolo în inima sa se născuse ceva pe care nu-l voise, și din cap nu-i ieșea o maximă pe care o învățase din scrierile lui Menandru : „Cedant arma togae, concedat laurea laudi[1]". Îi așază capul fetei pe palma sa și cu mîna cealaltă îi mîngîie obrazul tras și părul alburiu.

La Sarmizegetusa, praefectus cohortis, Antinius, este dus în fața lui Decebal. Ciotul mîinii tăiate e învelit în pînze albe de in. Vestiți în leacurile lor, dacii l-au oblo-

[1] Armele să cedeze păcii, cununa de laur faptei lăudabile (lat.).

jit și durerile parcă au fost luate cu mîna. Îl supără doar ciotul cu care se izbește la orice răsucire și atunci îl furnică durerea. Mai tare îl doare însă sufletul. Zeii l-au pedepsit și n-ar fi fost cu drept căci deviza sa era cunoscută în toată legiunea a XIII-a Gemina: „Salus populi suprema lex[1]. Suprema sa lege a fost binele poporului roman pe care i l-a adus întotdeauna cu spada sa cea groaznică. Și iată sfîrșitul îl ajunse pe-aici, ciopîrțit și în mîinile barbarilor. Se avîntase prea tare în rîndurile dace, voia ca după cucerirea Daciei să fie făcut tribun, și despre asta se și vorbea printre ai săi.

Decebal lipsea de la Sarmizegetusa. Alergase de la Tapae la izvoarele Rhabonului. Lovitura dată de romani aici i se părea cu atît mai periculoasă, cu cît soldații aceștia negri de-aici așteptau alte mișcări ale trupelor romane, ca să atace din nou. Poruncise să încerce încă o dată zdrobirea legiunii lui Celsus care se fortificase între munți și aștepta. Hotărîră să așeze trunchi mari de copaci pe roate puternice și să-i împingă peste romani, deși iuțeala mișcării cavaleriei lui Celsus le cam spulbera speranțele. Totuși rămăsese să încerce. În caz de nereușită, însuși Decebal va veni aici cu oastea de sub comanda sa și va ataca. Deocamdată alte treburi îl așteptau în toate părțile. La Sarmizegetusa i-a fost adus în față romanul cu mîna cioantă. Marele preot Vezina l-a înștiințat pe rege că ofițerul roman a tăcut tot timpul.

---

[1] Binele poporului este suprema lege (lat.).

— Vorbește, romane, și vei avea viața și libertatea, și bogățiile Daciei, și-ți vor fi recunoscători copiii noștri.

— Pentru cuvintele bune ce mi le adresezi îți mulțumesc, Decebal, pentru că îmi promiți mie, prizonier de război, viața și libertatea, și-mi oferi bani și alte bogății; și poate că aș profita de această perspectivă, dacă n-ar fi legat de ea cel mai odios lucru, trădarea. Eu să-l trădez pe împăratul meu, sub conducerea căruia am fost în fruntea cohortei mele la Rin, să-i aduc pieirea cînd pentru faima lui și-a Romei am luptat ca un leu timp de douăzeci de ani, încă de pe cînd era tribun în legiunea a IV-a Scythica cantonată, în Siria, pentru luptele cu arabii, ai căror cai sînt ca fulgerele ? Nu, eu nu voi face acest lucru, iar pe viteazul rege al dacilor îl sfătuiesc să renunțe a-mi mai cere ceva care să mă dezonoreze. Pot fi ucis, dar onoarea mea rămîne întreagă.

Decebal a poruncit să fie dus și păstrat pentru un eventual schimb de prizonieri.

Pe drumul dintre Vidriva și valea Rotolului, Licibis nu se însoți cu nimeni. Din loc în loc pîlcuri de daci stau cocoțați, pregătind stînci pentru prăvălire. E de așteptat că pe-aici coloana romană își va găsi pieirea, dar spre mirarea tuturor această coloană se opri la Vidriva, făcînd lanț între înaintarea celor de la Alutus și cei de la Rhabon. Așadar, șoimul munților urma să fie strîns de

acest lanț. Toți recunosc aici inteligența lui Traian, îi văd ca niciodată pînă acum iscusința în luptă și gîndul că de la el li se va trage pieirea îl face pe Licibis să zorească spre Alutus să afle ce-a făcut Tiagar.

Din vîrful munților drumul e bun doar de picior. Zmeurișul crescuse înalt, pe toate părțile. Jur-împrejur pămîntul e încins cu un brîu auriu, mai închis la culoare, ca bronzul, în partea din care vin vînturile reci. Tot într-acolo se grămădesc nori negri, fulgerați din cînd în cînd. Se pregătește o furtună, dar încă e departe. Încoace însă, fața zeiței Bendis strălucește în apele alburii ale cerului și stelele clipesc pline de vioiciune. E atîta pace aici sus, și e atîta urgie jos, încît iarăși îl prinde pe Licibis starea aceea în care ura se luptă cu bunătatea, făcîndu-se pînă la urmă amîndouă fiare. Se îndemnă la drum. La primul cot se pomenește nas în nas cu ursul iute din munții Rotoli. Se trage înapoi. Ursul vine grăbit, mormăind. Fuge pînă la primii brazi. Se aburcă într-unul și așteaptă. Ursul se-apropie și el puțin mai obosit. Îl caută din ochi, cu răbdare, și-ncepe să arunce cu pietre și cu lemne, unde apucă, mormăind tot nemulțumit. O vreme stă în fund, scărpinîndu-se la gît cu laba stîngă. Licibis gîndește să-l săgeteze. L-ar fi izbit în piept de la-nceput, dar săgețile i se împuținaseră și-avea încă destui dușmani de doborît, și mînios se pomenește strigînd : „Mănîncă-i pe romani ! Omoară-i pe toți ! Uite-așa strînge-i în labe, adună-i pe toți urșii, fă-te regele lor și du-i la luptă cu romanii !"

Dibuindu-l sus, ursul se scoală și vine lîngă trunchiul bradului. Îi dă un timp tîrcoale, se scarpină iar bine la spinare și la gît, apoi se ridică pe picioarele din urmă, iar pe cele dinainte și le proptește pe trunchi. Stă așa încă o vreme, tot mormăind, tot socotindu-se, apoi ia trunchiul în brațe și începe să se tragă în sus.

— Ești nesocotit, îi zice Licibis. Îți cauți singur moartea. Vino aproape, căci pînă acum ți-au fost zilele... Dă-te jos, ce-ți veni ? N-aș vrea să te ucid. Hai, jos și valea. Fă-te că nu m-ai văzut și fac și eu la fel.

Ursul se ridicase binișor, în timp ce Licibis îi vorbea cu voce aspră. Mormăia mai furios și voinicește sălta de la o creangă la alta. Pe la jumătatea copacului, Licibis îl așteptă pregătindu-și securea ascuțită ca briciul. Mult se socoti pînă să-l lovească, și-și zise c-ar putea să se lase pe o creangă mai în jos, apoi să coboare și s-o ia la fugă. Ar fi coborît însă și ursul și-ar fi venit iar după el. L-ar fi gonit pînă la ziuă și tare mai era azi obosit. Se gîndi să-i spintece atunci o labă, în lung, și ideea asta fu cea mai bună. Îl așteptă dar, pînă veni aproape, sticlindu-și ochii mici și iar îl întrebă :

— Ce vrei tu, mă ! țipă Licibis și repede izbește securea în laba stîngă, crăpîndu-i-o în două. Ursul scoase un muget dureros și lung, de parcă ar fi chemat toți munții. Își trase laba o dată cu îndoirea crengii rupte și rămase ținîndu-se numai în cele trei labe. Licibis sări apoi pe-o creangă lungă și din trei salturi fu jos. Ursul rămase acolo

schelălăind și-și lingea laba spintecată. Cîteodată se uita în jos.

— Nu ți-am spus eu să-ți cauți de treabă ?! Lasă, nu te mai văita atîta, c-o să-ți treacă și-ai să fugi ca și pînă acum. O să fii un urs însemnat. Au să te aleagă ceilalți maimarele lor, dar ce știi tu ce soartă avem noi! După două rotiri ale soarelui să întrebi de mine. Asta e. Mă duc.

Începu urcușul o dată cu răsăritul soarelui, căci mai avea de trecut doi munți și două văi pînă la locul ce se cheamă Toiba, unde Decebal avea cetate la intrarea Alutului în munți. Sus, pe prima creastă, aprinse foc, scăpărînd în cremene, fripse pastramă de ied și ospătă liniștit. Cerul era alburiu, pădurile se urcaseră pe munți numai pînă la jumătate și nu se auzea și nu se vedea nimic pe cerul gol. Furtuna o apucase încă din noapte spre partea dinspre soare-apune a Daciei. Văzînd atîta singurătate, pentru prima dată îl fulgeră gîndul spaimei. Îi venea să țipe : Unde-s dacii ? Adormi zdrobit de oboseală între tufele de bujor de munte, proaspăt înflorit. În vis i se arătă buna lui mamă. Îl mîngîia pe frunte și îl săruta, apoi plînse și cînd și el a voit să-i ridice capul, să-i vadă fața și s-o roage să nu mai plîngă, chipul ei s-a topit și-n palme a strîns doar lacrimi. Se trezi tîrziu, spre conacul de seară și mult se gîndi ce va să însemne visul, dar nu îi desluși înțelesul. Porni înainte.

În valea Rotolului întîlni în drum grupuri din oștenii lui Decebal. Veniseră peste coamele blînde ale munților Nicibi, spre Alutus, pentru a intra în oastea lui Ceanstran,

căruia Decebal îi încredințase apărarea la Alutus. Se uita după ei cum mergeau aplecați și de mirare îi era că nu le mai auzea strigătele de moarte, căci doar nemuritori sînt cu toții. N-aveau cu ei decît paloșe, arcuri cu săgeți, cuțite și ghioage sau sulițe. Duceau scuturile ca pe o povară și asta îl întristă mult pe Licibis, dar nu le spuse nici o vorbă. Îi salută și-o vreme merse în rînd cu ei. Îl împingea inima să le zică ce văzuse, dar la ce bun, cînd ei erau aproape morți. Le povesti doar cum a fost măcelul la Vidriva și că romanii au luat cetatea, dar mai departe, încoace peste munte, nu vin.

— Vor să ne strîngă ca-ntr-un clește, a zis unul din cei trei bărbați cu care mergea în grup.

— Așa se pare, dar mult va mai trece pînă Dacia le va sta la picioare.

— Ne-au rănit luptătorii în războiul celălalt, sîntem puțini și vecinii se îndeamnă greu la ajutor.

— Mai sînt și munți pe-aici, frate, și viteji ca Tiagar.

— Și ca fata aceea care a prins un roman și l-a dus la rege. Noi vestea o aflarăm înainte de-a părăsi cetatea Coaste, a zis tot bărbatul acela cu fața ca uleiul de nucă.

— Ați văzut-o cu ochii voștri ?

— Noi nu, că eram în cetatea Coaste, lucram la întărituri, dar vorba umblă. Se spune că e frumoasă și vitează. După pilda ei și celelalte muieri ale noastre au pus mîna pe arme. Luptă toată Dacia, cu mic cu mare, dar tot sîntem puțini.

— Nu fi îngrijorat, frate, îi zice Licibis omului abătut, și cînd va mai rămîne doar un singur om să lupte, Dacia încă trăiește în acel luptător. O, zeii dacă ne-ar sta mai pe-aproape!

— O, zeii! exclamară toți și tăcură.

La gurile Rotolului oștenii se opriră și trecură sub comanda unei căpetenii care avea misiunea să-i hărțuiască pe romani de-a lungul Alutului. Pregătiseră bolovani și trunchiuri de copaci de-o parte și alta a munților, mai mult în partea stîngă, pe unde trecea drumul. Dincoace de gura Rotolului ridicaseră un turn de apărare din bîrne și piatră. Licibis se amestecă între ei, apoi dispăru în jos prin pădurile de pe malul drept al Alutului. Soarele se rotise de șapte ori și jumătate.

Selene trecuse de crucea nopții și dintr-o dată zgomote ca în Tartar hîțăne munții. Atacă dacii după cum le este obiceiul, cînd noaptea cade spre zori. Flancurile romane sînt însă puternice, iar ariergarda stă ca un zid. Generalii primesc veștile și nu urcă nici unul să i le spună împăratului, îl cred dormind, dar el mai bine decît toți le-aude. După o scurtă hărțuială liniștea se așternu din nou, doar apa nu-și ostoaie alergatul ei la vale, ducînd grăbită trupurile celor căzuți în harțul dinainte. De pe malul celălalt, din culcușul ce și-l făcuse pe sub frunze, vede și

Tiagar fețele cu barbă sau pe cele rase, dar ochii îi rămîn ațintiți asupra acelor doi tineri care șed pe malul apei. Îi vine greu să creadă că e Ochiad cu un roman. Ceva din inimă îi spune însă că-i sora lui Decebal, cu-atît mai mult cu cît apăruse în urma fluierăturilor sale repetate. Făcuse doar ca ciuful din pădurile Daciei. Se gîndește să încerce mai întîi să afle dacă e Ochiad, apoi să se îndrepte spre acel picior de stîncă pe care-l supraveghease de departe, nescăpîndu-l pe împărat din ochi. Trebuia să ajungă pînă acolo. Va încerca pe viață și pe moarte. Își leagă iute niște crenguțe cu frunze verzi pe tot trupul, iar în față ține, mișcîndu-l încet, un tufan de mărăcine. Așa se tîrăște pînă la marginea apei. De-acolo se uită pătrunzător. Este Ochiad. Fluieră din nou, subțire, rar. Ochiad nu se mișcă din poala romanului. Își leapădă tunica de care sînt prinse crengile cu frunze și se face scăpat în apă. Înoată întîi în sus, greu mai mult pe sub apă și numai pentru o clipă își scoate fața din apă pentru a trage putere. Apoi trece în partea opusă și-și saltă, între doi bolovani, capul afară. Hodinește. Își pregătește iute cuțitul și se trage din nou sub apă. Vîslește puternic, pe sub apă, la vale, apoi țîșnește chiar în fața lor. Ochiad se rostogolește. Valerius sare în picioare și-și trage sabia, dar nu mai apucă să se azvîrle, pentru a împunge : cuțitul lui Tiagar îl străpunge adînc în partea stîngă a pieptului. Se răsucește și cade înainte, spre apă. Tiagar îi șuieră lui Ochiad :

— Fugi prin apă dincolo !

În acelaşi timp el îl apucă pe roman de păr şi-l trage adînc în apă, apoi îi dă drumul să-l ducă valul în jos. Îşi face şi el vînt în valuri, în urma lui Ochiad. Străjile romane vin după ei c-au simţit tot. Săgeţile şuieră şi soldaţii înoată aproape. Fugarii se afundă de-acum în pădure, apoi se despart. Ochiad pornind în jos, iar Tiagar în sus, spre a-l ataca pe împărat.

Ochiad a fost prinsă curînd. Cînd i-a văzut din vîrful unui stejar pe romani ducînd-o, lui Tiagar i s-au întunecat iar ochii. S-a strecurat printre copaci pînă la apă şi-a luat-o încet, în susul ei, înotînd la margine şi trăgîndu-se la odihnă între tufele de răchită. Din cînd în cînd îşi pipăie chimirul pus pe piele, în care are înfipte la rînd cuţitele cu mîner greu. Frigul îl zgîlţîie, făcîndu-l să clănţăne turbat. Ca o umbră vine pînă în apropierea stîncii. Deasupra sa peretele se înalţă pieptiş. Nici una dintre străji nu-l simte. Ocoleşte stînca şi urcă coasta ca reptila, prin tufele rare de răchită şi arine. Ajunge astfel, tîrîndu-se cu cazna, la un loc unde se vede o deschizătură în peretele întunecat. La prima vedere se putea spune că acea crăpătură era prea mică pentru un om ce vrea să treacă prin ea. Aşa crede şi straja, una din multele care păzeşte somnul împăratului, dar Tiagar este mlădiu şi jos crăpătura în stîncă se lărgeşte. Acolo se strînge el, în aşteptare. Norocul pare că-i surîde.

Licibis se strecurase ca o sălbăticiune printre copaci, în josul rîului Alutus, pînă la tabăra romană. Venise cu gîndul să dea de Tiagar și să-i vie cumva în ajutor. Trebuia să aștepte însă un prilej pentru a pătrunde în tabăra romană. Acest prilej veni, dar după al doilea cîntat al cocoșilor, cînd atacară dacii. El s-a-ngropat, tot așa, sub frunze putrede, în apropierea pădurii, foarte aproape de străji. Nu vedea prea bine, dar spera să-și afle un alt adăpost, mai potrivit, sau chiar să se ascundă în vreun car al aprovizionării romanilor. Străjile se triplară și Licibis fu nevoit să părăsească adăpostul găsit. Urcă pieptul unei stînci, apoi se sui într-un gorun pitic și de-acolo prinse în bătaia vederii toată tabăra. Era față-n față cu acel pinten de piatră pe care, din cauza nopții, încă nu vedea nimic. Oboseala îl chinuia groaznic și foamea și mai rău. Se apucă să mănînce frunze, iar ca să nu adoarmă se împunse cu vîrful cuțitului sub barbă, ca durerea împunsăturii să-l țină treaz. De-acolo vedea totul ca-n palmă, deși era destulă depărtare pînă jos și dincolo, peste apa cea mînioasă a bătrînului Alutus.

Cerul se limpezește cu încetul, închis între stîncile golașe. Jos, valurile se zvîrcolesc în copaci ca rostogolite pe treptele Genunei. Cataractele îi aduc aminte de Rin, dar

pînă acum nici într-o altă parte una din cele zece inimi ale împăratului, aceea de soldat invincibil, nu se umpluse de dorința de a saluta Roma cea veșnică de pe aceste înălțimi, aducîndu-i încă o dată gloria. Fusese o noapte agitată și-abia după al treilea cîntat al cocoșilor îl furase somnul acela zbuciumat de soldat, pe cît de scurt pe-atît de înviorător. Se trezise cu o mare poftă de acțiune și dacă stîncile cu semeția lor și apa cea vijelioasă, cu spumă albă ca treptele Capitoliului, îi insuflă sentimentul acela de veșnicie, codrii de stejar și fag, care urcă pînă sus spre creste, îl fac să se încrunte. Fiecare arbore lua în ochii săi chip cu barbă sălbatică și plete zbîrlite. Dar aici va rămîne scrisă pentru totdeauna izvoditura de lume nouă și la acest gînd a doua inimă a împăratului se umple de rîvnă, rîvna de a dărui fiecărei provincii cucerite civilizația romană, adică de a crea o lume care își începe o istorie nouă. Dacia e mai bine de jumătate brăzdată de drumurile rezistente pe care-și consolidaseră pozițiile pas de pas. Așa se și explică vorba sa ce-o spune unor soli : „Romanii înaintează construind. Da, învingem ca să construim". Din nou ochii îi fug peste păduri, și din nou copacii încep să chiuie, să scoată prin vîrfuri săgeți țintind cerul, și pe slăvitul soare, căci fanatici și barbari sînt dacii, crezîndu-se nemuritori. Dar somnul și-apoi locul acesta măreț îi vîrîseră voia bună în tot trupul și cu energia de militar înăscut Traian se ridică de pe lacerna groasă și moale de lînă de Apulia, își încheie fibula care-i prinde paludamentumul în întregime din purpură vișinie, apoi

întinzîndu-şi tunica şi potrivindu-şi sabia dreaptă, începe să coboare scările săpate în piatră. Pe fiecare treaptă se opreşte, rotindu-şi privirile peste păduri, mirat că palele nopţii încă apasă asupra codrilor, iar apa rîului a început să fumege. E însă prea dornic de acţiune şi starea asta îi aprinde ochii de o bucurie ca lumina flăcării. Pe a treia treaptă de jos se opreşte mai mult. Întinde mîna. Generalii ridică braţele vînjoase : „Ave imperator ! Vivat Ulpius Traianus Dacicus !" Strigarea într-un glas face să încremenească pădurile acelea negricioase.

Briza rece se stinge în ape şi-n locui o adiere caldă îl izbeşte pe împărat în faţă, ca odinioară în cîmpiile asire pe cînd era tribun militar sub comanda tatălui său, Divus Traianus Pater. Şi gîndurile îi fug departe, spre multisecularul duşman neînvins al Romei, spre Parţia cea dintre Eufrat şi Indus. Ochii şi-i opreşte asupra inegalabililor săi comandanţi : zvăpăiatul şi în acelaşi timp mult cumpănitul Hadrian, pe care-l va lăsa în locu-i la tron, deşi nu i-a spus-o niciodată ; mult credinciosul şi viteazul Maximus ; braţul neîndoit apărător al meu, Tiberius Claudius Livianus, prefect al pretoriului ; neîntrecutul diplomat Licinius Sura, cel care mi-a susţinut numele în faţa senatului îmbătrînit pe cînd eu mă aflam la Rin să apăr şi să măresc gloria Romei, eu cetăţeanul — ex urbis — o, senatul ăsta colcăie de atîţia viermi neadormiţi şi nesătui ! Nu lipseşte nici principele african Quietus, ai cărui cai aruncă faţa pămîntului în urmă. E aici şi cuceritorul Arabiei, Cornelius Palma, şi Marcius Turba care tace

şi face, şi marele inginer al imperiului, Apolodor, adus din Damasc pentru a construi podul peste Danubius cel primitor şi cu care de-acum îl înfruntă pe Cronos. Sînt toţi aci.

„Ave imperator !“ răsună parcă mereu valea îngustă a Alutului şi strigarea se întăreşte între stînci, aşa cum va răsuna marea basilică Ulpia pe care o va construi de îndată ce se va întoarce la Roma. Strigarea asta e nădejdea: Partia şi apoi India, pe urmele lui Alexandru Macedoneanul, încheind o viaţă de soldat. Boarea caldă îl ademeneşte viclean, şi-atunci se pomeneşte murmurînd comanda de ofensivă fulgerătoare asupra Partiei. „Înainte, Quietus, cu cavaleria, peste fluviul Avaxe !“ şi Mesopotamia de nord e la picioare. Apoi, înotînd, el trece Eufratul, şi tronul de aur al lui Chosroes e meritat de oricare dintre aceşti viteji, în faţa cărora au tremurat capitala Partiei, Ctesifonul, Selencia de pe Tigru şi Babilonul unde el, soldatul Traian, va aduce ca împărat sacrificii în casa în care Alexandru Macedon şi-a dat sufletul, şi-şi va primi al treilea nume. Ulpius Traianus Particus, căci titlul de Dacicus e ca şi cînd l-a primit în această noapte unică pe stînca primitoare din munţii neguroşi ai Daciei. „Vivat imperator !“ aclamă generalii şi cohortele de pe aproape. „Vivat Traianus Dacicus !“ şi mîndru de toţi împăratul coboară încă două trepte. Se opreşte. Generalii se trag cu toţii în partea cealaltă, deschizîndu-i cale. Straja dinspre crăpătura stîncii s-a dat doi paşi înapoi, să treacă împăratul. Aşa e mai aproape. Uralele continuă. Împă-

ratul încă le primeşte cu braţul întins, Tiagar scoate mîna din tăietura stîncii. Înfige cuţitul în spinarea străjii şi cu aceeaşi mînă ţine trupul drept, în faţa sa, pînă apucă să iasă din ascunzătoare. Totul se petrece cît durează clipitul ochilor. Slăbeşte mîna stîngă. Straja cade şi-n faţa tuturor se arată ca o nălucă un bărbos gol şi însîngerat. Privirile i se încrucişară cu ale împăratului. Cuţitul vîjîi scurt şi izbi în gîtul unuia dintre pretorieni, era Livius Severus, primul care ajunsese lîngă Traian şi care sărise în faţa acestuia. În acelaşi timp o lance scurtă i se-nfipse barbarului în spate, adînc, pînă la jumătate, chiar cînd se răsucise să sară iute-n apă. El apucă să sară de pe stîncă, dar nu mai avu puterea să ajungă pînă la apă şi-atunci se prăvăli pînă pe prundul unde rămase întins şi gol. Împăratul coborî şi ultima treaptă, şi fără să spună ceva se aplecă peste faţa lui Severus, îi mîngîie părul mătăsos şi-i închise ochii. Încruntat, porni înainte, urmat de generalii săi. Pe pod se opri şi-i zise lui Licinius Sura.

— Lui Severus să i se taie mormîntul sus, pe stînca aceea. Vom veni cu toţii la ceremonial. Să i se facă bust şi de îndată ce va fi isprăvit să pornească la Roma cu el, să fie aşezat în senat, între eroi. Dacul să fie aruncat în apă.

Licibis văzuse tot de sus. Cînd înţelese că Tiagar : fost ucis şi că împăratul e iar nevătămat, rămase încre

menit, apoi simțind un tremur din ce în ce mai înverșunat în burtă, coborî și se întinse pe un tăpșan între zmocurile de iarbă. Stătu întins cu fața-n sus. Cerul e precum sticla. Începe să plîngă, deodată, cu lacrimi, fără zgomot, apoi izbucnește în hohote de plîns, chinuindu-se cu el însuși ca într-o luptă cu brațele, pînă plînsul îl vlăguiește și rămîne ca mort. În somnul acela al durerii plînse din nou pe Tiagar și soarta lor. Se trezi tîrziu, spre amiază. Tabăra romană fusese ridicată. Coloana cea mare își reluase iar înaintarea. Puhoiul acela pestriț părea că nu se mai termină. Dacii rostogoleau de pe coaste bolovani mari și trunchiuri de copaci. Pentru a se apăra, dușmanii făcuseră stăvilare din bîrne groase și din bolovani și trecuseră turnurile de asediu, berbecii și alte mașini de război pe partea stîngă. La atacuri mai mari, balaurul se rupea, pentru a se feri, dar cum înceta atacul, se reface pe loc.

O dată cu lăsarea serii, Licibis se apropie mult de coloana care oprise pentru cină în deschizătura înverzită a Rotolului. Încercă să prindă un roman viu pe care să i-l trimită lui Decebal, dar nu reuși, străjile erau om lîngă om.

Toată noaptea se hărțuiră dacii cu romanii, căci își făcuseră popas, spre miezul nopții la Vaduri. Dimineața, tabăra se ridică și-n crucea zilei romanii ajunseră în fața zidurilor cetății Toiba. Cetatea era una din cele mai puternice fortărețe din toată Dacia. Decebal îl rînduise aici pe tarabostele Ceanstran, unul dintre cei mai vrednici

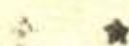
generali ai săi, făcut tarabostes numai prin merite ostășești. În războiul celălalt fusese crunt. Calul său negru, înalt, cu coama lungă, cu coada stufoasă, măturînd pămîntul, în timp de luptă se pornea pe-un nechezat înfricoșător, cu limba roșie scoasă, și dinții albi, și-l făceau înspăimîntător. Calul lupta mai aprig ca cel mai năprasnic războinic. Pornea ca urgia, apuca cu dinții ca fiarele cele hămesite și nechezatul acela înfiorător speria caii dimpotrivă, făcîndu-i să se ridice în două picioare și să dea dosul. În vremea asta Ceanstran, ce la Tapae, în 101, era doar căpetenie, urmat de cei trei fii ai săi tăiau pe treizeci de pași tot ce era viu, că înșiși dacii se mirau de ei, fiindcă nu erau din Dacia centrală, ci coborîseră aici din pădurile întunecate de sus și intraseră în slujba regelui — un tată cu cei trei feciori și toți luptau cu ghioagele. La un loc făcuseră atîta stricăciune romanilor, în războiul celălalt, încît feșele de legat rănile nu mai ajunseseră. Împăratul știa că aceștia sînt tot ce are Dacia mai puternic, împreună cu regele. Cetatea Toiba, de la Alutus, a doua poartă mare spre Dacia, fusese în întregime refăcută, înlăturîndu-se partea din lemn. Corpul cel puternic se afla în dreapta cum curge Alutul, dar pentru a închide orice trecere întinsese pod de piatră, în ziduri groase, pînă-n malul celălalt unde, de asemenea ridicară un turn de apărare. Apa curgea printre aceste două turnuri, între care fusese întins podul. Toate erau rînduite. Și iată că romanii sosiră avîndu-l în frunte chiar pe împăratul lor. Decebal își pusese mari nădejdi în această cetate care în-

chidea munții și asta o simțea și Traian. Rîndui tabără, și-o zi și-o noapte nu atacară, iar harțurilor de noapte le făceau ușor față căci se obișnuiseră cu ele. Pe văiugile munților dacii nu puteau ataca în număr mare și nici călări, se repezeau doar cu piepturile, neînfricați și dacă nu-și aflau moartea, lăsau acolo moartea. O zi și-o noapte Traian porunci să nu se atace, ci să petreacă, cu zgomot, cu multă voie bună, în jocuri sportive, ori să odihnească. În acest timp însă centuriile și străjile stătură gata de luptă, respingînd harțurile. Dacii priveau de sus nepăsarea ucigașă, ochii li se înroșiseră așteptînd lîngă cazanele cu smoală, sub care au ținut foc de cînd romanii s-au arătat, la creneluri cu arcurile pregătite, la punți, unde îngrămădiseră bolovani. După o zi și-o noapte turnurile de asediu ale romanilor intrară în acțiune și berbecii înalți, aplecați înainte, care se manevrau din urmă de un singur om, lovind ca ciocanele. Pentru coloșii ăștia din fier dacii nu aveau nici o armă. Ceanstran însuși cu cei trei feciori în juru-i privea din turnul cel înalt și fiecare lovitură parcă le izbea capetele. Cu răbdare, întinși pe lîngă corturi, romanii urmăreau mișcarea berbecilor, închipuindu-și cu cîtă spaimă se uită cei din cetate la acești monștri tăcuți. Degeaba au rostogolit dacii bolovani, mașinile acestea de război nu puteau fi stricate. Cădeau bolovanii pe ele și tot așa rămîneau, lovind cu regularitate la încheieturile podului cu cele două turnuri. Au lovit pînă seara și toată noaptea, la lumina torțelor, și-abia a doua zi o parte din pod se

rupse şi căzu în apă. Apoi căzu o altă parte şi dacii se traseră cu toţii în cele două turnuri. Berbecii s-au îndreptat şi spre turnuri şi-au început aceeaşi bătaie ucigătoare, cam o dată numărînd pînă la o sută. Din urmă veniră alţi berbeci pe roate şi-acum în cele două turnuri patrate băteau opt de toţi. Unul a fost sfărîmat cu bolovani, dar altul a venit în loc. Dacii trecură la alte acţiuni. Prăvăliră mulţime de stînci, dar multe ajunseră pînă la fundul apei făcînd mici stricăciuni. Apoi bolovanii se strînseseră aşa de mulţi că deveniseră deodată un zid ocrotitor pentru romani. Ceastran nu-şi pierdu cumpătul. Îi aşteptă pe romani printre aceste ruine. Se trase în sus cînd zidurile cetăţii începură să cadă, dar tocmai la ce nu se aşteptau se întîmplă atunci. Cavaleria romană trecu în trombă prin apă şi înaintă adînc în spatele cetăţii, executînd o învăluire şi în dreapta şi în stînga. Dacii dintr-o parte şi alta se năpustiră asupra lor răcnind şi tăind crunt. Nesfîrşite, însă, soseau falangele cu suliţele la şold, rînduri-rînduri de arcaşi aruncau săgeţile, negură, semănînd moarte. Apa fusese zăgăzuită de trupuri multe de bărboşi, dar şi mai multe cu romani. Traian urmărea bătălia dintr-un turn de asediu. Ideea cu asaltul cavaleriei fusese a lui Livianus şi se dovedise bună. Totul era în ordine. Îl supără însă un arcaş cu săgeţile sale care, oriunde trece să privească desfăşurarea luptei, îl urmăreşte aprig. Cel care trage dovedeşte dibăcie, dar e mult prea departe de turnul de asediu. Iată însă că dinspre şesul din faţă se arată negură de cai, ce par a nu fi daci. Traian

își ține calmul. Cavaleria neagră se întinde, iar cohortele sale sînt împinse înapoi. Traian vede calul negru care-i îngrozise pe romani la Tapae. Cohortele și mai mult se trag, apa îi mătură călăreții, amestecînd oameni, cai, cu copaci și bolovani. Apa urlă, luptătorii țipă sălbatic, iar Traian nu poate trece încă turnurile de asediu dincolo de ruine. Mișcă atunci pedestrimea cu poruncă să înainteze fără întrerupere. Pornesc șirurile legate om de om și cad mereu, dar merg tot lanț. În fața platoșelor, caii saltă în două picioare. Ei merg și-un rînd rupt e înlocuit, din mers, cu altul, de parcă n-ar fi păgubiți. Ceanstran și feciorii săi taie într-una. Calul lui viteaz dă să rupă, dar scuturile nu pot fi prinse cu dinții. Bat cu toții mereu în scuturi, dar scuturile rămîn neclintite. Cade unul, altul îi trece în loc și dacii nu mai înțeleg de unde curg mereu. Din mijlocul acestor platoșe uriașe, umblătoare, pornește la intervale regulate negura de săgeți. Vindru, feciorul mijlociu al lui Ceanstran, cade cu o săgeată în grumaz. Lui Ceanstran ochii îi iau foc, se repede în platoșa umblătoare, urlă sălbatic, dar sulițele caută să-l ajungă și se întoarce cu ochii în flăcări la ai săi. Încearcă cu toții, din nou, vatămă mult, dar înțeleg că trebuie să se retragă. De sub picioarele lor simt cum pămîntul le rămîne în urmă pas cu pas... La loc deschis atacă din flancul dinspre munte și fac o spărtură adîncă. Sînt însă mult mai puțini și Ceanstran se retrage pentru a nu fi încercuit. Noaptea îi găsi pe toți luptîndu-se, pînă întunericul se lăsă de tot cu nori negri ce acoperă bolta.

Romanii se strînseră în cuadrate și înaintau mereu, păreau a nu se mai opri niciodată. Și totuși romanii se opreau și se odihneau cu schimbul. După fiecare pătrar de timp de mers în luptă șirurile din față treceau printre rînduri în urmă și altele le luau locul, și tot așa pînă se trăgea toată centuria care intra în repaus. Ceanstran alerga crunt de la un pîlc al său la altul, cu credința în nemurire. Azvîrlea tot în luptă șuierînd, dar oricît omora tot nu se cunoștea. Degeaba Gebeleizis din cer trimitea fulgere, cu ele nu făcea decît să strălucească platoșa romană albă mai mult peste pămîntul Daciei, lăsînd-o să înainteze mereu, nestingherită, pe măsură ce da în cîmp deschis.

În timpul nopții Traian dormi în cortul așezat pe un dîmbușor. Țîrîitul ploii în pînza de Corint îl încînta și-i da un somn bun, netulburat de vise. Generalii își conduseseră strălucit trupele și mașinile de luptă. Dimineața împăratul ieși cînd cînta pitpalacul în lan. Cerul se înseninase și o zi bună se vestea în văzduh. Curierii veniră cu rapoartele. Se înainta bine peste tot, dar cu morți mulți.

— Ce zici, Livianus, de aceste locuri ? întrebă împăratul pe generalul său iubit.

— E ceva sălbatic și totuși foarte blînd în ele, zise generalul după un moment de chibzuință.

— Ai spus bine. De aceea vom lăsa numele nostru aici cu plăcere, pentru a cuprinde veacurile. Am şi scris asta aseară în istoriile mele. Nicăieri pînă acum nu m-am simţit aşa de bine ca aici.

În clipa asta o săgeată venită dinspre apă trecu pe lîngă urechea dreaptă a împăratului, tocmai cînd şi-a îndreptat capul spre stînga.

— Livianus ! Trage cineva de-aproape !

În aceeaşi clipă altă săgeată îl căută în partea cealaltă pe împăratul în faţa căruia se ridicase fulgerător centurionul Niana fără să-i ceară nimeni această ridicare. Acesta căzu de îndată cu săgeata înfiptă în grumaz. Toţi făcură scuturile platoşă jur împrejur.

— Cercetaţi cine trage.

Traian se trase în cort urmat de Livianus. Romanii căutară peste tot, dar fără nici un rezultat. Îi raportară lui Traian.

— Pe nimeni nu găsirăm, stăpîne al acestui pămînt, parcă din piatră au pornit săgeţile.

— Prea bine căutarăţi, în tot ce-acoperă aici ? Vedeţi că e acelaşi arcaş care ne urmăreşte şi-atîta moarte-aduse în rîndul alor noştri. Săgeţile pentru mine fură trimise. Căutaţi şi-n stîrvurile cailor.

Au pornit din nou romanii şi-au dat alarma peste tot. În stîrvul calului sur, care se oprise cu picioarele în văgăliile de la margine, văzură loc făcut de tras cu arcul, dar alt pe nimeni nu aflară. Deodată, din bulboană, mult mai la vale, un cap bălai ţîşni din apă. Se năpusti odată

cu două cete de barbari călări, făcîndu-şi loc în rîndurile romane. Veneau lipiţi de coamele cailor, urlînd sălbatic, cu săbiile încovoiate, întinse înainte, sau vînturîndu-le deasupra capetelor. Fără spaimă, romanii se grupară în formaţii de luptă

Licibis se lupta şi se apăra ascunzîndu-se mereu în apă. Caii dacilor se izbeau de ai romanilor. Ţipetele de moarte porniră de pe sub coifuri. Trupurile se rostogoleau în apă. Picioarele de animale şi de oameni se zvîrcoleau în apa spumegîndă, iar izbiturile în scuturi şi coifuri făceau un zgomot asurzitor. Fiecare călăreţ dac era înconjurat de mai mulţi romani pînă îl prăbuşeau cu cal cu tot. Cîţiva daci îl înconjuraseră pe Licibis şi acesta între cai se lupta doar cu apa. Un bărbos îl prinse de cămaşă şi-l trase lîngă el pe cal, apoi ieşiră din apă şi cu săbiile încovoiate tăiară turbaţi unul într-o parte, altul în cealaltă, încercînd să-şi deschidă drum spre muntele din care veniseră. Calul însă se prăbuşi. Săriră de pe el şi atacară aşa. În hainele sale de roman Licibis ar fi putut fi cruţat, dar văzîndu-l romanii că izbeşte cumplit în ai lor aruncară asupră-i mulţime de suliţe. Străpuns, Licibis încă nu cădea. Se apropie atunci decurionul Valvius şi ridică securea cea mare asupră-i, spre a-l spinteca din creştet pînă adînc în trunchi, dar n-apucă să-nfigă toporul decît în pămînt. Licibis se rostogoli de sub lovitură şi ca tăiat de fulger îi luă cu sabia încovoiată gîtul. Sîngele ţîşnea din gît ca din ţevi, dar alţi romani dădură năvală şi-o suliţă din spate venită i se înfipse în şira

spinării și-așa căzu mușcînd pămîntul și strîngîndu-l în palmele încîrligate de gerul morții. Din învălmășeală nu mai scăpă un dac. În jurul fiecăruia erau ca snopii secerați romanii lui Valvius și ai centurionului Nisus.

Zgomotele și țipetele de moarte îl scoseseră pe Traian afară din cort și de pe dîmbușor văzu toată încleștarea. Întîi se încruntase. Livianus a dat să intervină.

— Lasă-i, a zis Traian.

— Mor prea mulți de la noi, imperator !

— Nici nu se poate altfel, Livianus. De-ar avea Dacia atîția luptători ca noi, care să lupte ca cei pe care-i vezi acum, noi n-am avea ce căuta în această țară, că numai vestea morții ni s-ar duce la Roma. Le lipsește tehnica, Livianus, tehnica și numărul, și-acestea sînt puterea noastră. Așa că stai cuminte. Ceilalți învățară cum se luptă în Dacia. Trimite acum să mi-l aducă pe arcașul iscusit, de care numai Pronia m-a mai salvat. Astăzi fu una din acele zile cînd numai moartea ne păscu. Și nu știu, zău, da-n Dacia se înmulțesc aceste zile ! De-aceea zic să terminăm mai repede cu această țară. Unde sînt oștile ?

— La o jumătate de zi de alergătură cu calul.

— Merg încet. Să fie adus arcașul.

Pe Licibis îl aduseră tîrîș. Firicele de sînge purpuriu i se scurgeau pe la cheotorile gurii. Ochii albaștri rămăseseră deschiși spre cer, frumoși și curați. Părul auriu se năclăise de sînge și nămol, la fel și fața i se zgîriase. Îl întinseră în fața cortului și-l așteptară pe împărat. Traian apăru, zmucind perdeaua cortului.

— E un roman ?

— E un dac, imperator, a zis centurionul Nisus.

— Dar straiele ?

Nisus trase tunica romană de pe Licibis, lăsîndu-l numai în cămașa de in, peste care era legat cu o cureluşă îngustă, ţintuită cu plăcuţe de argint. Traian îl privi mult, îngîndurat, apoi zise.

— El datoria şi-o făcu din plin şi-o soartă ar fi meritat mai bună.

Atîta zise împăratul şi cei ce-l aduseseră pe Licibis nu ştiură dacă au făcut bine sau nu ucigîndu-l.

În ziua aceea Traian a stat mai mult în cort şi-a scris într-una. Tînărul dac, care-l pîndise atîta vreme, îl îndemna mereu în suflet să cruţe Dacia, dar iarăşi se gîndea că alte legi l-aduse către Sarmizegetusa. Noaptea a scris iarăşi. Între soldaţi însă, se vorbea că împăratul ieşise din cort şi făcuse baie în apa Alutului, luminată de lună, şi asta chiar era adevărat. Se mai spunea că a ieşit din apă împăratul pe malul celălalt, unde şi-a îmbrăcat straiele împărăteşti şi-acolo a stat multă vreme cu capul descoperit, strălucind din creştet pînă-n tălpi, ca aurul. Şi-a dat apoi capul pe spate şi a privit mult cerul spuzit de stele şi mai ales fîşia aceea alburie, lată şi lungă, care trece şi pe deasupra Romei, şi dincolo de ea, pînă la marginile lumii. Se zicea încă despre împărat că după ce privise mult cerul cu vălul cel alb se învîrtise deodată-n loc şi căzuse în genunchi gemînd, dar că se ridicase şi prin vad trecuse o dată cu zorile.

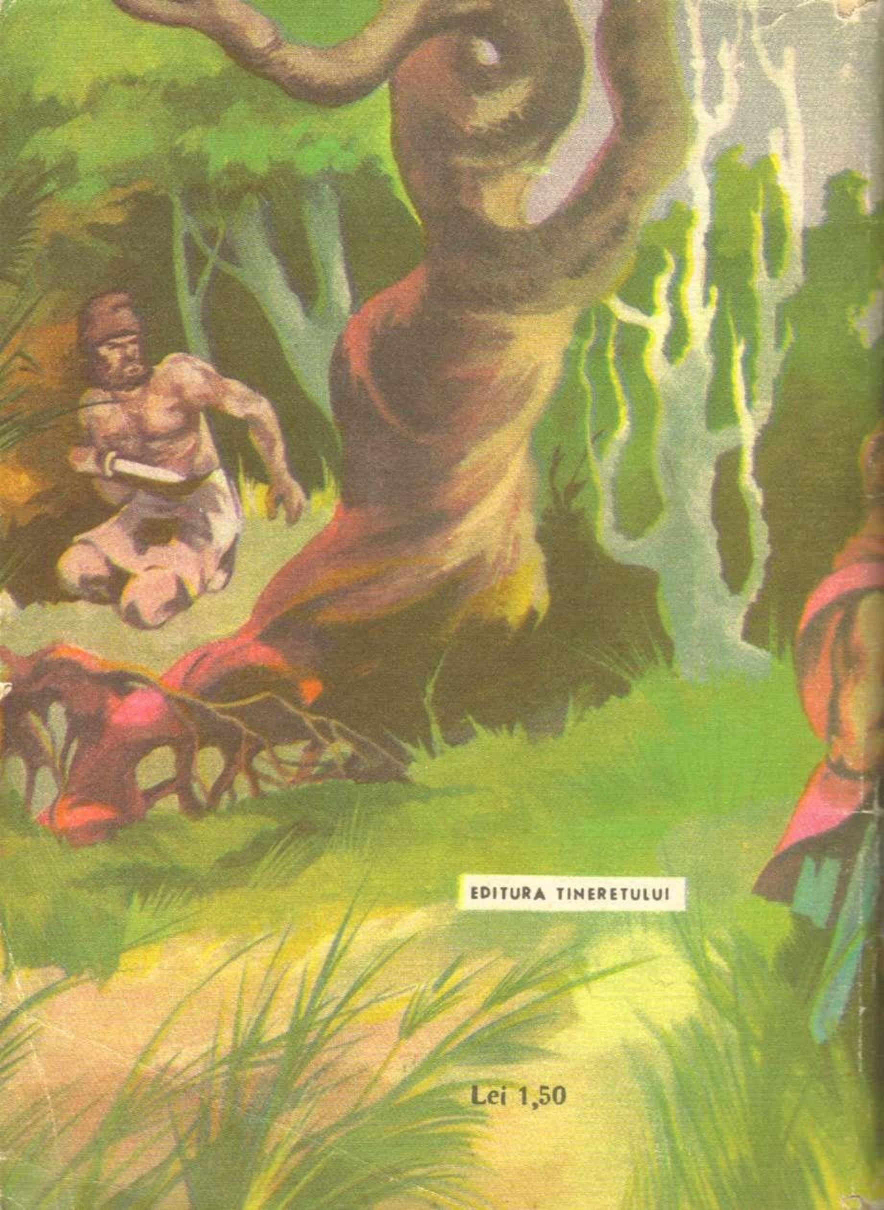
Generalii îl aşteptau puţin îngrijoraţi. Le-au venit însă inimile la loc văzîndu-i chipul falnic, zîmbind a voie bună.

„Vivat imperator !" au strigat cu toţii. Traian a ridicat mîna salutîndu-i. Mîna sa însă a rămas întinsă spre Sarmizegetusa, spre care se îndreptau sfîrşitul şi începutul. Măreţ, pe calul său sur, pe-a cărui spinare era aşezată o pocladă de purpură vişinie, împăratul porni mai departe, trăgînd după sine armatele şi istoria...

Redactor responsabil: GEORGETA PĂSĂRIN
Tehnoredactor: GABRIELA ILIOPOLOS

Dat la cules 07.12.1967. Bun de tipar 19.12.1967. Apărut 1967. Comanda nr. 8491. Tiraj 134 130. Hîrtie ziar sul de 50 g/m² 700×1000/32. Coli editoriale 2,27. Coli de tipar 2. A. 14 423. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—93.

Tiparul executat sub comanda nr. 70 891 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România

EDITURA TINERETULUI
Lei 1,50